

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра міжнародного приватного, комерційного та цивільного права

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«Правове регулювання захисту від недобросовісної
конкуренції»**

студентки 2 курсу 5 м групи
спеціальності 081 «Право»
спеціалізації
«Комерційне право»

Садовникової Дар'ї Максимівни

Науковий керівник
д.ю.н., проф. кафедри

Бакалінська Ольга Олегівна

Гарант освітньої програми,
д.ю.н., проф. кафедри

Бакалінська Ольга Олегівна

Київ-2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ЗАХИСТУ ВІД НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ В УКРАЇНІ	
1.1. Поняття та сутність недобросовісної конкуренції.....	6
1.2. Правові форми недобросовісної конкуренції.....	15
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ ВІД ПРОЯВІВ НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ В УКРАЇНІ	
2.1. Антимонопольний комітет України – центральний елемент системи державного захисту від проявів недобросовісної конкуренції.....	30
2.2. Правові проблеми виявлення та припинення порушень у вигляді недобросовісної конкуренції.....	42
2.3. Аналіз практики застосування законодавства про захист від недобросовісної конкуренції в Україні.....	50
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАХИСТУ ІНТЕРЕСІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ВІД НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ	
3.1. Вдосконалення процедури виявлення та припинення проявів недобросовісної конкуренції в економіці України.....	58
3.2. Напрями гармонізації законодавства України про захист від недобросовісної конкуренції до стандартів ЄС.....	64
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77

ВСТУП

Актуальність теми. Правове регулювання захисту від недобросовісної конкуренції – особлива тема сучасності. Надзвичайна важливість та актуальність даної теми пояснюється тим, що у час ринкової економіки в Україні надшвидкими темпами розвиваються різноманітні форми підприємництва, що підвищує темп розвитку конкуренції, яка не завжди є добросовісною, а конкуренція, як відомо, є одним із основоположних елементів ринку. Ще більшої важливості питанню додає той факт, що розвиток конкуренції відбувається під час Європейської інтеграції та факт того, що і досі нагадують про себе пережитки командно-адміністративної системи, що існувала багато років до проголошення незалежності України.

Вперше після проголошення незалежності України поняття «недобросовісна конкуренція» з'явилося у Законі України «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності», але саме визначення цього терміна було відсутнє. Визначення терміна «недобросовісна конкуренція» вперше з'явилося в Законі України «Про захист від недобросовісної конкуренції».

Варто наголосити, що питання захисту від недобросовісної конкуренції є одним з першочергових питань сучасності у сфері господарського права. Саме через це, вивченню питання захисту від недобросовісної конкуренції присвятили свої праці такі науковці та дослідники як О.О.Бакалінська, Д-Дж. Галліган, І. П. Голосніченко, С. А. Горленко, І. І. Дахна, В. Н. Дементьев, А. В. Дерінгер, О. Л. Завада, Н. М. Корчак, О. Б. Кузнецова, С. А. Кузьмін, О. І. Мельниченко, Л. Б. Коваль, А.С.Васильев, І. Т. Нойффера, О. А. Підопригор, О. П. Рябченко, В.В. Галкін, Н. О. Саніахметова, В. А. Дозорцев, А. О. Селіванов, М. М. Тищенко, Ю. О. Тихомиров, К. Ю. Тотьев, О.В. Безуха.

З плином часу актуальність питання захисту від недобросовісної конкуренції динамічно зростає. Причинами даного факту може бути, наприклад те, що підприємництво стрімко розвивається, але не всі підприємці

вільно володіють такими поняттями як конкуренція, добросовісна конкуренція, недобросовісна конкуренція, зловживання правом. Недостатні знання та неволодіння термінами в повному обсязі спричиняють виникнення ситуацій, в яких має місце нечесне застосування методів суперництва між конкурентами, які можуть негативно вплинути на інших суб'єктів господарювання.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є вивчення теоретико-правових засад розвитку інституту захисту від недобросовісної конкуренції в господарському праві України, організаційно-правових засад захисту від проявів недобросовісної конкуренції в Україні, виявлення можливих напрямів удосконалення захисту інтересів суб'єктів господарювання від недобросовісної конкуренції та шляхів гармонізації законодавства України про захист від недобросовісної конкуренції до стандартів ЄС.

Завдання випускної кваліфікаційної роботи:

- розглянути підходи до трактування понять «недобросовісна конкуренція», «захист від недобросовісної конкуренції»;
- проаналізувати законодавство про недобросовісну конкуренцію та дії, що призводять до неї, розкрити сутність недобросовісної конкуренції;
- розглянути чинники, що зумовлюють поширення недобросовісної конкуренції;
- розглянути способи удосконалення законодавства України про захист від недобросовісної конкуренції;
- розглянути шляхи гармонізації законодавства України про захист від недобросовісної конкуренції до стандартів ЄС.

Об'єктом дослідження є інститут захисту від недобросовісної конкуренції в господарському праві України.

Предметом дослідження є правове регулювання захисту від недобросовісної конкуренції.

У роботі використані наступні **методи** дослідження: комплексний, діалектичний, порівняльно-правовий, історико-правовий, логічний.

Наукова новизна полягає в тому, що вперше в одній роботі досліджено правове регулювання захисту від недобросовісної конкуренції, розглянуто шляхи вдосконалення процедури виявлення та припинення проявів недобросовісної конкуренції в економіці України та напрями гармонізації законодавства України про захист від недобросовісної конкуренції до стандартів ЄС.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані у науково-дослідній сфері, положення та висновки випускної кваліфікаційної роботи можуть бути основою для подальшої розробки проблем правового регулювання захисту від недобросовісної конкуренції в Україні.

Публікація. Окремі положення випускної кваліфікаційної роботи містяться у публікації «Поняття та сутність недобросовісної конкуренції», що опублікована у збірнику наукових статей «Правове забезпечення підприємницької діяльності». – К.: Київ. Нац. Торг.-екон.ун-т, 2018 – С.296-301.

Робота **складається** з вступу, трьох розділів, що включають сім підрозділів, висновку, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ЗАХИСТУ ВІД НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ В УКРАЇНІ

1.1. Поняття та сутність недобросовісної конкуренції

Вивчення питання конкуренції в Україні розпочалося в 90-х роках ХХ століття. На той час конкуренція була майже відсутня, з тієї причини, що була відсутня приватна власність, а з елементами конкуренції були знайомі лише деякі підприємці.

Вперше у світі поняття «недобросовісна конкуренція з'явилося» у Франції.

Ж-Ж. Бюр зазначав: «Головний принцип торгівлі та виробництва, як відомо, може бути викривлений надмірним застосуванням. Таке надмірне застосування (зловживання) є недобросовісною конкуренцією» [100, С. 15].

Захист від проявів недобросовісної конкуренції гарантують положення Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», положення ст.ст. 32–37 Господарського кодексу України та ст.ст. 12, 13 Цивільного кодексу України.

Існує надзвичайно багато визначень недобросовісної конкуренції. Багато науковців по-своєму знаходять підходи до трактування зазначеного поняття. Багатогранність підходів до визначення може викликати певні складності у розумінні недобросовісної конкуренції та тонкої грані між недобросовісною конкуренцією та добросовісною конкуренцією.

Така багатоманість визначень може стати причиною виникнення проблем для підприємців щодо ведення добросовісної конкуренції. Кожна людина по-своєму трактує для себе поняття недобросовісності, і міра дозволених у кожної людини різна. Тому існує необхідність у введенні більш ширшого поняття аніж недобросовісна конкуренція.

Сучасна ринкова економіка — складний механізм, який складається з безлічі різноманітних фінансових та виробничих структур, інформаційних структур, які взаємодіють між собою на фоні системи правових норм бізнесу. Кожна з цих ланок об'єднана в єдине поняття ринку. Конкуренція є основним поняттям, яке виражає зміст ринкових відносин. Це центр всієї системи ринкового господарства, це суперництво між учасниками ринкових відносин за найбільш вигідні умови купівлі товарів, продажу, виробництва.

Економічна конкуренція має місце тоді, коли виробники товарів виступають як самостійні, ні від кого не залежні суб'єкти. Ця залежність пов'язана з прагненням отримати вигідну позицію у порівнянні з конкурентами у виробництві та реалізації своєї продукції. В ринкових відносинах конкуренція – природньо і об'єктивно існуюче явище, його можна розглядати як закон товарного господарства.

Конкуренція виступає своєрідною формою економічного змагання. Вона виступає мотиватором розвитку підприємництва, підштовхує та надихає підприємців на знаходження нових шляхів розвитку та вдосконалення виробництва і реалізації продукції, відмінних від конкурентів, з метою отримання найбільшого прибутку. Конкуренція формує певний склад мислення підприємців, в той час як відсутність конкурентного мислення призводить до монополії виробництва, що призводить до зростання тіньової економіки, що суперечить законному веденню бізнесу. Таким чином конкуренцію можна сміливо назвати умовою розвитку підприємництва. Однак не завжди підприємці займаються виробництвом та реалізацією продукції добросовісно та чесно ведуть бізнес. Часто має місце незаконне збагачення у контексті ринкових відносин або кримінального перерозподілу національного багатства.

Чесна конкуренція можлива лише за умов законності, досконалого державного регулювання та регламентування економічних процесів.

Важливою умовою функціонування ринку є надання його суб'єктам економічної свободи.

Економічна свобода — це економічна поведінка суб'єктів господарювання при виборі форм власності та сфери застосування своїх здібностей, знань, можливостей, професії, способів розподілу доходів, споживання матеріальних благ. Вона реалізується на базі законодавчих державних форм. Економічна свобода підприємницької діяльності в сучасному розумінні передбачає свободу виробляти, торгувати, зберігати, інвестувати, користуватися створеним і заробленим, встановлювати контакти з вітчизняними та іноземними виробниками, використовувати будь-які грошові одиниці за взаємною згодою беруть участь в контракті сторін.

Економічна свобода — це свобода будь-якої діяльності, включаючи право вибору та пов'язані із цим ризик та відповідальність. Бізнес — одне з основних занять в умовах ринкової економіки, джерело економічного та соціального розвитку суспільств в умовах постійної конкуренції та жорсткого суперництва за найкращі якісні показники.

Ринкова конкуренція — це боротьба за обмежений обсяг платоспроможного попиту споживачів, що ведеться фірмами на доступних їм сегментах ринку. Наведене визначення досить умовне, але воно включає ряд важливих для розуміння суті справи моментів.

По-перше, мова йде про ринкову конкуренцію, тобто про безпосередню взаємодію фірм на ринку. Справа в тому, що в поняття конкуренції іноді включається дуже широке коло явищ. Але це визначення досить конкретне. Воно стосується тільки тієї боротьби, яку ведуть фірми, що просувають на ринок свої товари та послуги.

По-друге, конкуренція ведеться за обмежений обсяг платоспроможного попиту. Саме обмеженість попиту змушує фірми ворогувати одна з одною. Якщо попит забезпечений товарами (послугами) однієї фірми, то всі інші автоматично втрачають можливість реалізувати свою продукцію.

По-третє, ринкова конкуренція розвивається тільки на доступних сегментах ринку. Один з розповсюджених прийомів, до якого вдаються фірми, заключається в переході на недоступні для інших сегменти.

Позитивна роль конкуренції в ринковій економіці проявляється в ряді функцій, які вона виконує.

Функція регулювання. Для того, щоб встояти в боротьбі за місце на ринку, підприємець має пропонувати вироби, яким віддає перевагу споживач. Отже, і фактори виробництва під впливом ціни спрямовуються в ті галузі, де в них відчувається найбільша потреба.

Функція мотивації. Для фірми конкуренція означає шанс і ризик одночасно, адже підприємства, що пропонують найкращу по якості продукцію, або виробляють її з меншими виробничими витратами, отримують винагороду у вигляді прибутку (позитивні санкції). Це стимулює технічний прогрес. А фірми, що не реагують на побажання клієнтів або порушення правил конкуренції своїми суперниками на ринку, отримують покарання у вигляді збитків або витісняються з ринку (негативні санкції).

Функція розподілення. Конкуренція не тільки включає стимули до більш високої продуктивності, але й дозволяє розподілити прибуток серед підприємств та домашніх господарств відповідно до їх ефективного вкладу. Це відповідає одному з головних принципів конкурентної боротьби — винагорода відповідно до результатів.

Функція контролю. Конкуренція обмежує та контролює економічну силу кожної фірми. Наприклад, монополіст може визначити ціну. В цей час конкуренція пропонує покупцеві можливість вибору серед декількох продавців. Чим досконаліша конкуренція, тим об'єктивніша ціна.

Виконуючи ці функції, конкуренція безпосередньо впливає на ефективність виробництва, підвищуючи його технічний рівень, забезпечуючи поліпшення якості та розширення номенклатури продукції.

Тобто добросовісна конкуренція в економіці є визначаючим фактором впорядкування цін, стимулом інноваційних процесів. Вона сприяє витісненню з виробництва неефективних підприємств, раціональному використанню ресурсів, упереджує диктат виробників (монополістів) по відношенню до споживача.

Проте, конкуренція є різною та може бути як добросовісною, так і недобросовісною, яка негативно впливає на підприємницьку діяльність та економіку.

Нормативна база, що регулює питання недобросовісної конкуренції є досить широкою та включає в себе, зокрема, такі нормативно правові акти, як Конституція України, Господарський кодекс України, Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції», Закон України «Про Антимонопольний комітет України», а також Паризьку конвенцію про охорону промислової власності, учасником якої в тому числі є Україна.

Закон України "Про захист від недобросовісної конкуренції" від 7 червня 1996 року у статті 1 зазначає, що недобросовісною конкуренцією є будь-які дії у конкуренції, що суперечать торговим та іншим чесним звичаям у господарській діяльності [13].

Конституцією України, а саме ст. 42 передбачено, що держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності [1].

Згідно статті 23 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», діяльність щодо виявлення, запобігання та припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції, в тому числі законодавства про захист від недобросовісної конкуренції, проводиться Антимонопольним комітетом України, його органами та посадовими особами з додержанням процесуальних засад, визначених законодавчими актами України про захист економічної конкуренції [10].

Сучасний стан конкурентного середовища в Україні характеризується тим, що не кожен підприємець має свідомі моральні цінності, сформовані у вигляді чесних звичаїв ділової практики, тому не завжди сприймають їх як непорушні правила поведінки.

Зміст поняття „звичай” у господарській діяльності може мати широке суб’єктивне тлумачення. Саме тому важливим є чітке визначення даного поняття в діловій практиці. Як правило, звичаєм визнається правило поведінки, яке склалося і широко застосовується в певній області підприємницької

діяльності. В той же час це правило не передбачено ні законодавством, ні договором, широко застосовується в різних галузях підприємницької діяльності. Звичаї не застосовуються, якщо вони суперечать обов'язковим для учасників відповідних відносин положенням законодавства. Звичай — це санкціоноване державою правило, яке склалося в результаті тривалого повторення людьми певних дій, завдяки чому закріпилася як стійка норма.

У правовій літературі існує думка, що звичай у конкуренції він відображає моральні, соціальні і економічні традиції, які існують в конкретному суспільстві.

Отже, в узагальненому вигляді, чесні звичаї ділової практики — це певні загальноприйняті правила поведінки суб'єктів економічної діяльності, що склались історично і відображають морально-етичні уподобання суб'єктів в процесі їх економічних взаємовідносин. Звичаї ділової практики відображаються в окремих нормативно-правових актах.

Серед українських і зарубіжних вчених використовуються різні підходи до розуміння правової конструкції недобросовісної конкуренції.

Загалом недобросовісна конкуренція — це будь-які дії господарюючих суб'єктів (групи осіб), які спрямовані на отримання переваг при здійсненні підприємницької діяльності, суперечать законодавству України, звичаям ділового обороту, вимогам добропорядності, розумності та справедливості і заподіяли або можуть заподіяти збитки іншим господарюючим суб'єктам — конкурентам або завдали або можуть завдати шкоди їх діловій репутації.

Таким чином, для надання визначення недобросовісної конкуренції, виділяють різні критерії.

Перш за все недобросовісна конкуренція — це дії. Отже, "бездіяльність" не може ставитися до прийомів недобросовісної конкуренції.

Дані дії спрямовані на отримання переваг при здійсненні підприємницької діяльності. Однак не тільки недобросовісна конкуренція, але і зловживання домінуючим становищем, і обмежувальні угоди (узгоджені дії) також спрямовані на отримання переваг у підприємницькій діяльності.

Недобросовісна конкуренція суперечить законодавству. Цей критерій, без сумніву, також не вказує на особливості недобросовісної конкуренції в цілому. Важливим є вказівка на протиріччя звичаїв ділового обороту.

Наступний критерій — дані дії суперечать вимогам добропорядності, розумності та справедливості. Саме те, що дані дії суперечать вимогам добропорядності, розумності та справедливості, і є найважливішою відмінністю недобросовісної конкуренції від інших порушень правил конкуренції. Однак якщо розглядати дане положення як один з основних критеріїв, то виникає питання, наскільки цей критерій є зрозумілим і визначеним.

Слід зазначити, щодо питання про те, що являють собою добросовісність та розумність, існують різні точки зору. Відповідно до українського законодавства всі права і обов'язки повинні здійснюватися сумлінно.

І нарешті, остання відмінна ознака, на яку вказує поняття недобросовісної конкуренції — це те, що дані дії заподіяли або можуть заподіяти збитки іншим господарюючим суб'єктам — конкурентам або завдали або можуть завдати шкоди їх діловій репутації. Відповідно до закону немає необхідності доводити наявність понесених збитків. Збитки можуть виникнути в майбутньому. При цьому коло осіб, у яких могли виникнути збитки, — це виключно конкуренти. Якщо дії можуть заподіяти збитки іншим особам (в тому числі споживачам продукції), але не можуть заподіяти збитки конкурентам, то про недобросовісну конкуренцію не йдеться. Таке регулювання не є загальноприйнятою світовою практикою. В українському визначенні недобросовісної конкуренції зроблена жорстка прив'язка до поняття "конкурент". В деяких правових системах поряд з поняттям «конкурент» вказуються інші особи, наприклад «постачальник», «клієнт».

У науковій літературі багато дослідників поділяють позицію, згідно з якою при недобросовісній конкуренції шкода може наноситися як споживачам, так і конкурентам.

Поняття недобросовісної конкуренції виділяє відмінні ознаки недобросовісної конкуренції, які відокремлюють її від інших порушень правил конкуренції: дані дії суперечать звичаям ділового обороту, вимогам добропорядності, розумності та справедливості і одночасно дані дії заподіяли або можуть заподіяти збитки іншим господарюючим суб'єктам — конкурентам або завдали або можуть завдати шкоди їх діловій репутації.

Що стосується першої ознаки, то він практично не визначений. Такі поняття, як "добросовісність", "розумність" і "справедливість", є занадто розмитими поняттями, щоб бути основними критеріями для визначення дій, що відносяться до недобросовісної конкуренції.

Щодо другої ознаки, то невірно обмежувати недобросовісну конкуренцію таким критерієм, як заподіяння збитків виключно конкурентам.

Більшість дослідників згодні з тим, що недобросовісна конкуренція, як і монополістична діяльність, є правопорушенням.

Що стосується форми провини стосовно недобросовісної конкуренції, то тут висловлюються різні точки зору. На те, що суб'єктивна сторона недобросовісної конкуренції характеризується навмисними діями, вказують багато дослідників даної проблематики. Деякі вчені відзначають, що суб'єктивна сторона недобросовісної конкуренції може характеризуватися як умислом, так і необережністю. З аналізу правового регулювання монополістичної діяльності можна зробити висновок, що така діяльність вчинена.

При недобросовісній конкуренції шкода завдається конкуренції загалом. Слід також звернути увагу на те, що якщо заподіюється шкода окремим особам, навіть конкурентам, але він ніяк не пов'язаний з конкурентними відносинами, з шкодою самої конкуренції, то дані суперечки не повинні ставитися до суперечок, що впливають з правил конкуренції.

Стосовно суб'єктів правопорушень, що відносяться до недобросовісної конкуренції, то тут є суттєва відмінність від суб'єктів монополістичної діяльності.

Суб'єкти, які не мають значної ваги на ринку, так само як і суб'єкти зі значною часткою, можуть здійснювати порушення, які є недобросовісною конкуренцією. Більш того, в ряді випадків суб'єкти, які не мають значної ваги на ринку, в більшій мірі, ніж суб'єкти, домінуючі на ринку, зацікавлені в застосуванні прийомів недобросовісної конкуренції. Наприклад, продаж, обмін чи інше введення в оборот товару, якщо при цьому незаконно використовувалися результати інтелектуальної діяльності, засоби індивідуалізації продукції, робіт, послуг часто мають місце, коли суб'єкти, невідомі ринку, намагаються продати свій товар під маркою відомого виробника.

Компанії, у разі досягнення значних успіхів у своїй діяльності, при значному збільшенні попиту на свою продукцію чи послуги поступово формують ділову репутацію та добре ім'я, але згодом можуть бути об'єктами посягань з недобросовісної конкуренції. Найпоширенішими порушеннями є виготовлення аналогічного або схожого до ступеню схожості товару іншими виробниками, але більш низької якості, реклама або просування у мережі Інтернет.

1.2. Правові форми недобросовісної конкуренції

За формою недобросовісну конкуренцію можна класифікувати спираючись на зміст та націленість неправомірних дій. Такі дії діляться на три групи.

До першої групи відносять неправомірні дії, пов'язані з отриманням переваг над конкурентом, використовуючи ділову репутацію та інтелектуальну діяльність. Якщо брати судову практику з питання недобросовісної конкуренції, пов'язану з отриманням неправомірних переваг над конкурентом, то в основному суть позовів стосується інформації, яка може вводити в оману споживачів продукції, що призводить до виникнення недобросовісної конкуренції.

Відповідно до статті 15-1 Закону України "Про захист від недобросовісної конкуренції" поширенням інформації, що вводить в оману, є повідомлення суб'єктом господарювання, безпосередньо або через іншу особу, одній, кільком особам або невизначеному колу осіб, у тому числі в рекламі, неповних, неточних, неправдивих відомостей, зокрема внаслідок обраного способу їх викладення, замовчування окремих фактів чи нечіткості формулювань, що вплинули або можуть вплинути на наміри цих осіб щодо придбання (замовлення) чи реалізації (продажу, поставки, виконання, надання) товарів, робіт, послуг цього підприємства [13].

Інформацією, що вводить в оману, є, зокрема, відомості, які:

- містять неповні, неточні або неправдиві дані про походження товару, виробника, продавця, спосіб виготовлення, джерела та спосіб придбання, реалізації, кількість, споживчі властивості, якість, комплектність, придатність до застосування, стандарти, характеристики, особливості реалізації товарів, робіт, послуг, ціну та знижку на них, а також про суттєві умови договору;
- містять неповні, неточні або неправдиві дані про фінансовий стан або господарську діяльність підприємства;

– приписують повноваження та права, яких не мають, або відносини, в яких не перебувають;

– містять посилання на обсяги виробництва, придбання, продажу або поставки товарів, виконання робіт, надання послуг, яких фактично не було на день поширення інформації.

Метою поширення відомостей, що вводять в оману, є одержання неправомірної переваги в конкуренції.

Прикладів поширення неправдивої інформації з метою введення в оману споживачів дуже багато. Зазвичай способом такого поширення є реклама продукту або послуги в засобах масової інформації, на листівках, засобах зовнішньої реклами, телебаченні, радіо тощо. Перелік джерел поширення оманної інформації не встановлено законодавцем, а отже, це може бути будь-який носій інформації.

Зокрема, нещодавно широкого поширення набули листівки рекламного характеру, розміщені, в основному, в громадському транспорті, з пропозицією надати позику, кредит, гроші на дуже вигідних умовах, без довідки про доходи, застави, поручителів. Втім, за результатами перевірки, проведеної Антимонопольним комітетом України, встановлено, що потенційні кредитори за цією пропозицією не є фінансовою установою та не мають власних коштів для надання пропонованих послуг, а мають намір побудувати "піраміду" і надавати гроші позичальникам за рахунок залучення коштів інших фізичних осіб. Отже, оскільки незрозуміло, коли такі гроші буде залучено й чи буде взагалі, виглядає вкрай сумнівним і одержання їх адресатами листівок.

Можна виділити різні види обману покупців, наприклад:

- приписування товару або послугі унікальності, ексклюзивності;
- створення у покупця неправдивого уявлення про обсяг товару (фасування продукту в пакети вагою 800 - 900 грамів та їхнє розміщення на полицях поруч із кілограмовими пакетами);
- застосування прийомів порівняльної реклами, що не відповідають дійсності ("найдешевші ціни", "найбільш ефективний", "найбільший вибір");

- зазначення характеристик товару, які йому не властиві ("дитячий", при тому, що товар не пройшов державну санітарно-епідеміологічну експертизу й державну реєстрацію як продукт дитячого харчування; повідомлення про лікувальні властивості медичних препаратів, які мають лише протисимптомну дію);
- використання відомих географічних позначень для ідентифікації товару із зазначеним місцем, при тому, що місце виробництва товару жодного відношення до зазначеного місця не має.

Прикладом поширення інформації, що вводить в оману слугує справа № 127-26.4/55-17. Антимонопольним комітетом було виявлено, що в торговельних мережах України здійснюється реалізація вин виробництва ТОВ «Кам'янка Глобал Вайн», на упаковках, етикетках, контретикетках яких розміщувались позначення грузинською мовою, прапор Республіки Грузія, «100 % GEORGIAN WINE», «Грузія», «грузинский», «грузинские традиции», «Грузинские вина» (мовою оригіналу) тощо.

Рішенням № 670-р від 01.12.2017 визнано, що ТОВ «Кам'янка Глобал Вайн» вчинило порушення, передбачене статтею 151, у вигляді поширення на упаковках, етикетках, контретикетках вин власного виробництва під позначеннями: «Didi Godori», «Дедушка Валико», «Горное вино», «TELLAVANI», «JORGE WINE», «Kakheti premium», «ЛАЗУРИ» («LAZURI»), «АЛАВЕРДИ» («ALAVERDI») та на інтернет-сайті <http://www.kgwines.com> інформації, що вводить в оману, шляхом повідомлення невизначеному колу осіб неправдивих відомостей: позначень грузинською мовою, прапора Республіки Грузія, «100 % GEORGIAN WINE», «Грузія», «грузинский», «грузинские традиции», «Грузинские вина» (мовою оригіналу) тощо, яка може вплинути на наміри цих осіб щодо придбання вин товариства з обмеженою відповідальністю «Кам'янка Глобал Вайн» як грузинських вин, та дії з поширення на інтернет-сайті <http://www.kgwines.com>, фірмових бланках ТОВ «Кам'янка Глобал Вайн» інформації, що вводить в оману, шляхом повідомлення невизначеному колу осіб неправдивих відомостей: «Вина со всего мира»

(мовою оригіналу), що можуть вплинути на наміри цих осіб щодо придбання вин товариства з обмеженою відповідальністю «Кам'янка Глобал Вайн».

У справі № 127-26.4/266-16 до Антимонопольного комітету України надійшла заява ДП «Кондитерська корпорація «РОШЕН» про порушення ПАТ «Київхліб» законодавства про захист від недобросовісної конкуренції під час виробництва/реалізації кондитерського виробу – торта «Казковий ключик».

Рішенням № 663-р від 23.11.2017 визнано, що ПАТ «Київхліб» вчинило порушення, передбачене статтею 4 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», у вигляді використання без дозволу (згоди) дочірнього підприємства «Кондитерська корпорація «РОШЕН» оформлення упаковки кондитерського виробу – торта «Казковий ключик», схожого на оформлення упаковки кондитерського виробу – торта «Золотий ключик», яке раніше почало використовувати дочірнє підприємство «Кондитерська корпорація «РОШЕН» для кондитерського виробу – торта «Золотий ключик», що може призвести до змішування з діяльністю дочірнього підприємства «Кондитерська корпорація «РОШЕН».

У справі № 978/36-р-02-05-16 Антимонопольного комітету розглянуто дії ТОВ «Фарби Колорит», які полягають у використанні неправомірної порівняльної реклами при поширенні інформації у рекламних матеріалах стосовно порівняння цін та кількості емалі в упаковках різних виробників, яка не підтверджена фактичними даними, а також твердження про формування емаллю торгової марки «Текс» виробництва ТОВ «Фарби Колорит» більш міцної плівки, що надійніше захищає поверхню, порівняно з продукцією конкурентів, яке є недостовірним.

Рішенням № 50 адміністративної колегії Київського обласного територіального відділення від 07.12.2017 визнано, що ТОВ «Фарби Колорит» вчинило порушення, передбачене статтею 7 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», у вигляді порівняльної реклами, що містить порівняння з товарами іншого суб'єкта господарювання, відомості про які не є достовірними для інформування споживачів.

Ще одним прикладом прояву недобросовісної конкуренції слугує наступна справа. До Антимонопольного комітету надійшла заява уповноваженого представника компанії «Фрателлі Мартіні Секондо Луїджі» про недобросовісну конкуренцію у діях ТОВ «ТД «Продресурс ЛТД» та I.C.S. «Bulgari Winery» (селище Твардиця, Республіка Молдова) щодо неправомірного використання сукупності домінуючих позначень на етикетках ігристого вина «CANTI» під час його реалізації в Україні, що може призвести до змішування з діяльністю заявника.

Рішенням No 79– р від 14.03.2017 визнано, що ТОВ «ТД «Продресурс ЛТД» вчинило порушення, передбачене статтею 4 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», у вигляді використання без дозволу (згоди) компанії «Фрателлі Мартіні Секондо Луїджі С.п.А. Віа Санта Радегонда» (м. Мілан, Республіка Італія) зовнішнього оформлення етикеток виноробної продукції «CANTI», схожого із зовнішнім оформленням етикеток виноробної продукції «CANTI», яке раніше почала використовувати компанія «Фрателлі Мартіні Секондо Луїджі С.п.А. Віа Санта Радегонда» для виноробної продукції «CANTI», що може призвести до змішування з її діяльністю.

Друга група - неправомірні дії, пов'язані зі створенням перешкод виробничому процесу конкурента, досягненням неправомірних переваг у конкуренції. Ця група включає такі порушення:

- дискредитація господарюючого суб'єкта (підприємця);
- купівля-продаж товарів, виконання робіт, надання послуг із примусовим асортиментом;
- схилення до бойкоту господарюючого суб'єкта (підприємця);
- схилення постачальника до дискримінації покупця (замовника);
- схилення господарюючого суб'єкта (підприємця) до розірвання договору з конкурентом;
- підкуп працівника постачальника;
- підкуп працівника покупця (замовника);
- досягнення неправомірних переваг у конкуренції.

Вчиняючи зазначені порушення, недобросовісний конкурент намагається особисто або за допомогою третіх осіб негативно вплинути на ринкове становище свого конкурента, його ділову репутацію, процес виробництва.

Дискредитація господарюючого суб'єкта (підприємця). Відбувається у вигляді поширення недобросовісним конкурентом неправдивих, неточних або неповних відомостей стосовно свого конкурента, які завдали чи можуть завдати шкоди його діловій репутації.

Дискредитацію можна охарактеризувати як підрив довір'я до когось, пониження чиеїсь гідності, авторитету.

Під поширенням неправдивих, неточних або неповних відомостей, які завдали або могли завдати шкоди діловій репутації конкурента слід розуміти опублікування таких відомостей у пресі, транслявання по радіо та на телебаченні, демонстрацію в кінохронікальних програмах та інших засобах масової інформації, викладення в публічних виступах, заявах, адресованих посадовим особам, чи повідомлень в іншій формі кільком чи одній особі. Неправдиві відомості навмисно спотворюють дійсний стан справ у конкурента. Неповні відомості вибірково встановлюють ті чи інші факти. Неточні відомості повністю не відображають стан справ у конкурента.

Купівля-продаж товарів, виконання робіт, надання послуг із примусовим асортиментом. Відбуваються шляхом купівлі-продажу одних товарів, виконання робіт, надання послуг за умови купівлі-продажу інших товарів, виконання робіт, надання послуг, не потрібних споживачу або контрагенту.

Порушення полягає у примушуванні суб'єкта господарювання до вчинення додаткових дій (купувати товар, виконувати роботи, надавати послуги) для задоволення своїх потреб.

Таким чином недобросовісний конкурент намагається додатково позбутися товарів, виконати роботи, надати послуги, що не користуються

попитом, за рахунок товарів, робіт, послуг, що користуються підвищеним попитом.

Схилення до бойкоту господарюючого суб'єкта (підприємця). Полягає у безпосередньому або через посередників спонуканні певною особою іншої особи до відмови від встановлення договірних зв'язків з її конкурентом.

Виявляється у безпідставній повній чи частковій відмові від підтримки ділових стосунків з суб'єктом господарювання (відмові купувати, продавати товар) або у встановленні таких цін, тарифів на свої товари чи послуги, за яких суб'єкт господарювання сам буде змушений відмовитися від них.

За умов відсутності ділових стосунків з постачальниками суб'єкт господарювання може опинитися у становищі, за якого він не матиме можливості виготовляти продукцію або йому буде не вигідно її виготовляти.

Схилення постачальника до дискримінації покупця (замовника). Відбувається шляхом спонукання недобросовісним конкурентом постачальника до надання йому певних переваг перед конкурентом, який є покупцем (замовником) цього постачальника.

Може відбуватися у вигляді першочергових поставок товарів, виконання робіт, надання послуг, а також у зниженні цін, тарифів на товари.

Схилення господарюючого суб'єкта (підприємця) до розірвання договору з конкурентом. Полягає у спонуканні і недобросовісним конкурентом особи, яка перебуває у договірних відносинах з його конкурентом, до невиконання договору або виконання його неналежним чином. При цьому недобросовісний конкурент надає або пропонує особі, що перебуває у договірних відносинах з його конкурентом, особисто чи через посередника матеріальну винагороду, компенсацію або інші переваги.

Підкуп працівника постачальника. Відбувається шляхом надання або пропонування працівнику постачальника певних цінностей чи благ особою, яка є конкурентом покупця товарів, робіт, послуг, за невиконання або неналежне виконання працівником постачальника своїх службових обов'язків. Обов'язки працівника постачальника мають стосуватися виконання змісту або процедури

укладення договору між постачальником і покупцем певних товарів, робіт та послуг.

Порушення вважатиметься вчиненим, якщо неправомірні дії, пов'язані з виконанням працівником постачальника своїх службових обов'язків, призвели або можуть призвести до отримання недобросовісним конкурентом певних переваг над своїм конкурентом.

До працівника постачальника прирівнюється й інша особа, яка відповідно до наданих їй повноважень приймає рішення від імені постачальника про поставку товару, виконання робіт, надання послуг чи впливає на прийняття такого рішення або якимось чином пов'язана з ним.

Підкуп працівника покупця. Таке порушення за складом схоже на порушення, пов'язане з підкупом працівника постачальника. Відбувається шляхом надання або пропонування працівникові покупця певних цінностей чи благ особою, яка є конкурентом постачальника товарів та робіт, послуг за невиконання або неналежне виконання своїх службових обов'язків, що впливають з укладеного або пов'язані з укладенням між постачальником і покупцем договору поставки товарів, виконання робіт, надання послуг, що в свою чергу призвело або може призвести до отримання конкурентом постачальника переваг над ним.

До працівника покупця прирівнюється й інша особа, яка відповідно до покладених на неї обов'язків приймає рішення від імені покупця про придбання товару, виконання робіт, надання послуг, впливає на прийняття такого рішення або якимось чином пов'язана з ним.

Досягнення неправомірних переваг у конкуренції. Ним вважається отримання неправомірних переваг відносно іншого суб'єкта господарювання шляхом порушення чинного законодавства, яке підтверджене рішенням державного органу, наділеного відповідною компетенцією.

Характерною ознакою цього порушення є те, що факт вчинення порушення законодавства суб'єктом господарювання вже доведений певним

державним органом і у зв'язку з цим ним прийнято відповідне рішення (постанова, припис, наказ тощо) про порушення особою законодавства.

Третя група — дії, пов'язані з неправомірним збиранням, розголошенням та використанням комерційної таємниці.

Відповідно до ст. 505 Цивільного кодексу комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію [2]. Комерційною таємницею є відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого чи іншого характеру, за виключенням тих, які не відносять до комерційної таємниці згідно з законом.

Згідно з ч. 2 ст. 162 Господарського кодексу строк правової охорони комерційної таємниці обмежується часом дії сукупності зазначених раніше умов [3].

Особа, яка протиправно використовує комерційну інформацію, яка належить суб'єкту господарювання, повинна відшкодувати завдані йому такими діями збитки згідно з законом. Особа, яка самостійно і добросовісно одержала інформацію, що є комерційною таємницею, відповідно має право використовувати отриману інформацію на власний розсуд.

Зазначені неправомірні дії полягають у отриманні, використанні, розголошенні науково-технічної або торгової таємниці, а також комерційної таємниці, без згоди її власника. На відміну від відомостей, що добровільно адресуються їх власником третім особам (наприклад, містяться в рекламі), можливість доступу до інформації, яка стосується виробничо-господарської діяльності суб'єкта, може бути обмежена її власником. Комерційна таємниця має цінність для її власника лише тому, що вона не відома іншим особам. До неї на законних підставах немає вільного доступу. Її власник охороняє конфіденційність цієї інформації. Тому неправомірне отримання і введення цієї

інформації в господарській оборот може негативно вплинути на підприємницьку діяльність суб'єкта.

Під комерційною таємницею мають на увазі відомості, пов'язані з виробництвом, технологічною інформацією, управлінням, фінансами та іншою діяльністю підприємства, що не є державною таємницею, але розголошення (передача, витік) яких може завдати шкоди його інтересам.

Законодавством не визначено, які саме відомості є комерційною таємницею; склад та обсяг відомостей, що становлять комерційну таємницю, порядок їх захисту визначає керівник підприємства. Але разом з тим, законодавством чітко визначений перелік відомостей, що не можуть становити комерційну таємницю:

- установчі документи, документи, що дозволяють займатися підприємницькою діяльністю та її окремими видами;
- інформація за всіма формами державної звітності;
- дані, необхідні для перевірки, обчислення і сплати податків та інших обов'язкових платежів;
- відомості про чисельність і склад працюючих, їхню заробітну плату в цілому та за професіями й посадами, а також наявність вільних робочих місць;
- документи про сплату податків та обов'язкових платежів;
- інформація про забруднення навколишнього природного середовища, недодержання безпечних умов праці, реалізацію продукції, що завдає шкоди здоров'ю;
- документи про платоспроможність;
- відомості про участь посадових осіб підприємства в кооперативах, малих підприємствах, об'єднаннях та інших організаціях, які займаються підприємницькою діяльністю;
- відомості, що відповідно до чинного законодавства підлягають оголошенню.

Усі інші відомості, пов'язані з виробництвом, керівництвом, фінансами та іншою діяльністю підприємства за рішенням керівника можуть бути віднесені до інформації, що є комерційною таємницею даного підприємства.

Зафіксовані в статуті підприємства положення щодо комерційної таємниці дають його власникові право: вимагати захисту інтересів підприємства перед державою і судовими органами; включати вимоги щодо захисту та збереження комерційної інформації в усі види договорів; видавати документи з питань забезпечення нерозголошення відомостей, які становлять комерційну таємницю; створювати на підприємстві підрозділи економічної безпеки, а також вимагати відшкодування шкоди, завданої підприємству як його працівниками, так і іншими фізичними чи юридичними особами. Взаємні обов'язки власника підприємства та його трудового колективу з захисту відомостей, що становлять комерційну таємницю, можуть бути закріплені у колективній угоді, а обов'язки із захисту відомостей, що становлять комерційну таємницю кожного працівника окремо, — у правилах внутрішнього розпорядку або у трудових договорах, контрактах.

Неправомірне збирання комерційної таємниці — добування протиправним способом відомостей, що відповідно до законодавства становлять комерційну таємницю, якщо це завдало чи може завдати шкоди підприємцю.

Під неправомірним збиранням комерційних відомостей, що становлять комерційну таємницю, розуміють активні дії, спрямованні на отримання таких відомостей будь-яким шляхом: вилучення, а також викрадення документів, що містять комерційну таємницю; неправомірного ознайомлення з такими документами шляхом підслуховування телефонних чи усних розмов, опитування працівників підприємця тощо.

Таким чином, визначальними ознаками цього виду правопорушення є: протиправність дій (отримання відомостей, що становлять таємницю, напрямую від контролера, або за його згоди від інших осіб, відповідно не може розцінюватись як порушення комерційної таємниці. Крім того, особа має

завідомо знати про нелегальність доступу до інформації. У випадку завдання шкоди суб'єкту господарювання наступними діями, наприклад її розголошенням, це може бути «наступним етапом» та підлягає відповідній кваліфікації) та завдання шкоди (фактичне або майбутнє). Такий метод конкурентної боротьби використовується із різною метою, часто комерційну таємницю розкривають і продають, рідше — розповідають широкому загалу і вона перестає бути таємницею та приносити прибуток. Збирання комерційної інформації може також мати на меті використання отриманих відомостей у власному виробництві.

Несанкціонований доступ до комерційної таємниці включає в себе крадіжку інформації, в тому числі документів або матеріальних носіїв її фіксації, порушення або намір порушення зобов'язань по збереженню таємниці (наприклад працівниками компанії), зворотній інжиніринг тощо. Одним із видів несанкціонованого доступу до інформації є комерційне шпигунство, яке може здійснюватися за допомогою спеціальних техзасобів, призначених для перехоплення охоронюваних відомостей, взлому або підключення до недостатньо захищених або незахищених каналів зв'язку; аудіо- та відеоспостереження, інфільтрації (засилання) з цією метою власних осіб (інформаторів) до комерційних структур.

На практиці найбільш реальними є два випадки, перший з яких передбачає, що певна особа (найчастіше це колишній працівник або комп'ютерний хакер) чи група за замовленням недобросовісного суб'єкта збиратиме інформацію про контрагента. За другим випадком особа встигла зібрати або здійснити відповідні дії по збору комерційних відомостей із метою подальшого їх використання, однак володілець вчасно помітив витік даних та застосував відповідний механізм їх захисту.

Розголошення комерційної таємниці — ознайомлення і будь-якої особи з відомостями, що становлять комерційну таємницю без згоди особи, яка є власником цих відомостей, особою, якій ці відомості були довірені у

встановленому порядку або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків.

Розголошення комерційної таємниці полягає у незаконному ознайомленні інших осіб з відомостями конфіденційного характеру, що віднесені підприємцем до таких, що є його комерційною таємницею, а також у навмисному створенні умов, які сприяють ознайомленню з ними сторонніх осіб. Ці дії вчиняє особа, якій такі відомості стали відомі у зв'язку з її професійною діяльністю і яка повинна тримати такі відомості у таємниці.

Розголошення відомостей, що становлять комерційну таємницю, відбувається різними шляхами: повідомлення зазначених відомостей іншим особам, зокрема конкурентам підприємця; надання іншим особам для ознайомлення документів, що містять комерційну таємницю; розголошення відомостей, що містять комерційну таємницю в засобах масової інформації тощо.

Обов'язковою ознакою порушення конкурентного законодавства у вигляді розголошення комерційної таємниці є наявність шкоди, завданої підприємцю таким розголошенням.

Розголошення комерційно значимої інформації — це діяння всупереч закону або договору (у тому числі трудового), у результаті якого відомості, що складають комерційну таємницю, стають відомі стороннім особам. Суб'єкт, який зобов'язаний дотримуватись режиму таємності інформації, може несанкціоновано ознайомлювати з нею третіх суб'єктів або своєю поведінкою створювати умови, які дають їм можливість безперешкодно ознайомлюватись із комерційною таємницею.

Відомості, що охоплюються комерційною таємницею, не повинні бути загальнодоступними в силу своєї відомості необмеженому колу осіб, або вимог закону про обнародування. Тільки володілець комерційної таємниці може визначити коло відомостей, що підлягають розголошенню, встановлювати випадки та перелік суб'єктів, через яких може відбуватись таке розголошення,

поза яким будь-яке розголошення без згоди уповноваженої особи вважається нелегальним із точки зору закону.

Способи розкриття комерційної таємниці дуже різноманітні: усно, письмово, особисто чи з використанням засобів зв'язку, шляхом передачі документів або інших матеріальних носіїв, здійснення повідомлень у засобах масової інформації, публікація статей, виступи на загал. Крім того, для кваліфікації розголошення достатнім є ознайомлення хоча б однієї третьої особи з комерційними документами або іншими предметами її фіксування, або навмисне створення можливості для такого ознайомлення.

Схилення до розголошення комерційної таємниці — спонукання особи, якій були довірені у встановленому порядку або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків відомості, що становлять комерційну таємницю, до розкриття цих відомостей.

Відбувається шляхом пропонування особі, якій відомі відомості, що становлять комерційну таємницю, винагороди, матеріальних чи нематеріальних благ.

Ці дії будуть порушенням конкурентного законодавства, якщо вони завдали чи можуть завдати шкоди суб'єктові господарювання.

Неправомірне використання комерційної таємниці — впровадження у виробництво або врахування під час планування чи здійснення підприємницької діяльності без дозволу уповноваженої на те особи неправомірно здобутих відомостей, що становлять комерційну таємницю.

Під розголошенням комерційної таємниці розуміється ознайомлення іншої особи без згоди особи, уповноваженої на те, з відомостями, що відповідно до чинного законодавства України становлять комерційну таємницю, особою, якій ці відомості були довірені в установленому порядку або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання (підприємцю).

Під схилянням до розголошення комерційної таємниці розуміється спонукання особи, якій були довірені в установленому порядку або стали відомі

у зв'язку з виконанням службових обов'язків відомості, що відповідно до законодавства України становлять комерційну таємницю, до розкриття цих відомостей, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання (підприємцю).

Суть цього порушення полягає у вчиненні примусу до особи з метою її схилення до розголошення комерційної таємниці, яка довірена цій особі у встановленому володільцем порядку або у зв'язку із виконанням нею службових обов'язків, тобто особа має легально контролювати комерційну інформацію.

Методи характеризуються як так звані позитивні заохочення, тобто шляхом обіцяння винагороди, надання певних переваг, інших матеріальних або нематеріальних заохочень, так і явно злочинними діями (погрози, шантаж, застосування фізичного чи психологічного насильства тощо).

Неправомірним використанням комерційної таємниці є впровадження у виробництво або врахування під час планування чи здійснення підприємницької діяльності без дозволу уповноваженої на те особи неправомірно здобутих відомостей, що становлять відповідно до законодавства України комерційну таємницю.

Під незаконним використанням зазвичай розуміють несанкціоноване розпорядження (продаж або інше розпорядження з метою отримання вигоди), а також теоретичне або практичне використання (впровадження у власне виробництво, організацію технологій, використання ноу-хау або інше врахування під час підприємницької діяльності) відомостей, що складають комерційну таємницю, при чому інформація може бути отримана недобросовісним конкурентом як цілком легальним шляхом, так і через її неправомірне збирання. Забороненим використанням також є використання довіреної комерційної інформації поза обсягом наданих володільцем повноважень.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ ВІД ПРОЯВІВ НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ В УКРАЇНІ

2.1. Антимонопольний комітет України – центральний елемент системи державного захисту від проявів недобросовісної конкуренції.

Центральним елементом системи державного захисту від проявів недобросовісної конкуренції є Антимонопольний комітет України. Антимонопольний комітет України — державний орган із спеціальним статусом, метою якого є забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності. Він є колегіальним органом, державним органом з відповідним статусом, що забезпечує захист державою конкуренції у сфері діяльності підприємців.

Створення в Україні органу захисту економічної конкуренції вперше було передбачено Законом України «Про обмеження монополізму та захист від недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності», прийнятим 18 лютого 1992 року. Практична робота Антимонопольного комітету була започаткована в жовтні того ж року. Таким чином, Антимонопольний комітет України був створений 26 листопада 1993 року.

Саме органами Антимонопольного комітету здійснюється державний контроль за додержанням законодавства у сфері економічної конкуренції та захисту інтересів суб'єктів господарювання.

Відповідно до Закону України «Про Антимонопольний комітет України», комітет є державним органом, що має спеціальний статус, метою діяльності якого вважається забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності [10].

Антимонопольний комітет України діє на основі законодавства про захист економічної конкуренції, яке ґрунтується на нормах Конституції України і складається з законів, таких як Закон України «Про захист економічної конкуренції», «Про Антимонопольний комітет України», «Про

захист від недобросовісної конкуренції» та відповідно інших нормативно-правових актів, що безпосередньо базуються на зазначених законах.

Відповідно завдання і повноваження Антимонопольного комітету сформовані згідно спеціальному значенню органу у формуванні конкурентної політики. Саме цим пояснюється спеціальний статус Антимонопольного комітету, який визначається цими законами, іншими актами законодавства і полягає безпосередньо у порядку призначення та звільнення Голови Антимонопольного комітету України, його заступників, державних уповноважених Антимонопольного комітету України, голів територіальних відділень Антимонопольного комітету України, у спеціальних процесуальних засадах діяльності Антимонопольного комітету України, наданні соціальних гарантій, охороні особистих і майнових прав працівників Антимонопольного комітету України на рівні з працівниками правоохоронних органів, в умовах оплати праці.

Варто зазначити, що Антимонопольний комітет України підконтрольний Президенту України та підзвітний Верховній Раді України. Він щорічно зобов'язаний подавати Верховній Раді України звіт про свою діяльність.

Згідно з Законом України "Про доступ до публічної інформації" Антимонопольний комітет надає відповіді на інформаційні запити та оприлюднює інформацію [12].

Згідно з чинним законодавством Антимонопольний комітет України будує свою діяльність на принципах законності, гласності, захисту конкуренції на засадах рівності фізичних та юридичних осіб перед законом та пріоритету прав споживачів.

Згідно з Законом Антимонопольний комітет України утворюється у складі Голови та восьми державних уповноважених. У свою чергу Голова Антимонопольного комітету України має першого заступника та заступника Голови Антимонопольного комітету України, які призначаються з числа державних уповноважених. У разі необхідності для забезпечення здійснення Антимонопольним комітетом України окремих завдань за рішенням

Президента України в Антимонопольному комітеті України додатково вводить посада заступника Голови Антимонопольного комітету України.

У разі необхідності Антимонопольний комітет України може утворювати територіальні відділення, здійснювати їх реорганізацію чи ліквідацію. Таким чином, Антимонопольний комітет України і його територіальні відділення становлять систему органів Антимонопольного комітету України, яку очолює Голова Комітету.

Таким чином вони є юридичними особами, мають поточні та вкладні рахунки в установах банку, печатки із зображенням Державного герба України та своїм найменуванням.

Діяльність антимонопольних органів повинна відбуватися лише в межах закону. Саме тому у випадках незгоди з рішенням антимонопольних органів суб'єкти господарювання, органи державної влади, органи місцевого самоврядування і контролю, інші зацікавлені особи мають право оскаржити рішення органів Антимонопольного комітету України повністю або частково до господарського суду протягом двох місяців з моменту отримання рішення. Цей термін не може бути поновлений. Слід мати на увазі, що рішення Антимонопольного комітету України, адміністративної колегії Антимонопольного комітету України та державного уповноваженого Антимонопольного комітету України оскаржуються до господарського суду міста Києва. Рішення адміністративної колегії територіального відділення Антимонопольного комітету України оскаржуються до господарських судів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя. Прийняття господарським судом до розгляду заяви про скасування рішення органу Антимонопольного комітету України не призупиняє його виконання [14]. Необхідно мати на увазі, що подача заяви до суду чи господарського суду не зупиняє виконання рішень на час розгляду справи судом чи господарським судом, якщо судом не буде винесене рішення про припинення зазначених дій.

Основним завданням Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень є участь у формуванні та реалізації конкурентної політики в частині:

- проведення державного нагляду за дотримання законодавства про захист економічної конкуренції на основах рівності суб'єктів господарювання перед законом та пріоритету права споживачів, запобігання, виявлення і припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції;
- сприяння розвитку добросовісної конкуренції; контролю за концентрацією, узгодженими діями суб'єктів господарювання та регулюванням цін (тарифів) на товари, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій;
- чіткого забезпечення застосування законодавства про захист економічної конкуренції.

Проведення у справах про порушення антимонопольного законодавства являє собою процесуальну сторону регулювання господарських відносин [62].

Згідно з чинним законодавством органи Антимонопольного комітету України розпочинають розгляд справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції за:

- заявами суб'єктів господарювання, громадян, об'єднань, установ, організацій про порушення їх прав унаслідок дій чи бездіяльності, визначених Законом України «Про захист економічної конкуренції» як порушення законодавства про захист економічної конкуренції;
- поданнями органів державної влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю про порушення законодавства про захист економічної конкуренції;
- власною ініціативою органів Антимонопольного комітету України.

Органи Антимонопольного комітету України мають право надавати рекомендації органам влади, органам місцевого самоврядування, органам адміністративно-господарського управління та контролю, суб'єктам

господарювання, об'єднанням стосовно припинення дій, які містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, усунення причин виникнення цих порушень і умов, що їм сприяють, а в разі якщо порушення припинено — щодо вжиття заходів для усунення наслідків цих порушень. Рекомендації надаються у формі листа. Рекомендації органів Антимонопольного комітету України підлягають обов'язковому розгляду органами чи особами, яким вони надані.

Під час розгляду справи Антимонопольний комітет України за поданим суб'єктом господарювання запитом про застосування тимчасових мір, спрямованих на запобігання негативним та незворотнім наслідкам внаслідок порушення законодавства про конкуренцію, може затвердити таке попереднє рішення:

- заборону особі, в діях якої вбачаються ознаки порушення, вчиняти певні дії, в тому числі про блокування цінних паперів;
- обов'язкове вчинення певних дій, якщо невідкладне вчинення цих дій є необхідним виходячи із законних прав та інтересів інших осіб.

Фактичною підставою юридичної відповідальності є специфічний склад правопорушення, який має особливості у справах, що розглядаються Антимонопольним комітетом України [82].

За результатами розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції органи Антимонопольного комітету України можуть прийняти рішення, в тому числі про визнання вчинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції; припинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції; зобов'язання органу влади, органу місцевого самоврядування, органу адміністративно-господарського управління та контролю скасувати або змінити прийняте ним рішення чи розірвати угоди, визнані антиконкурентними діями органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю; визнання суб'єкта господарювання таким, що посідає монопольне

становище на ринку; примусовий поділ суб'єкта господарювання, що посідає монопольне становище на ринку;

- накладення штрафу;
- блокування цінних паперів;
- усунення наслідків порушень законодавства про захист економічної конкуренції;
- скасування дозволу на узгоджені дії в разі вчинення заборонених дій;
- оприлюднення відповідачем за власні кошти офіційної інформації Антимонопольного комітету України чи його територіального відділення стосовно рішення, прийнятого у справі про порушення, в тому числі опублікування рішень у повному обсязі (за вилученням інформації з обмеженим доступом, а також визначеної відповідним державним уповноваженим, головою територіального відділення інформації, розголошення якої може завдати шкоди інтересам інших осіб, які брали участь у справі), у строк і спосіб, визначені цим рішенням або законодавством;
- закриття провадження у справі.

Розгляд справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції у певних випадках підлягає закриттю без прийняття рішення по суті, наприклад, якщо Антимонопольний Комітет не довів вчинення порушення [10, ст. 49].

Частиною 3 п. 19 Правил передбачається: «встановивши, що заяву подано без додержання вимог, викладених у пункті 18 цих Правил, і це перешкоджає розгляду заяви, державний уповноважений, голова відділення залишає заяву без руху, про що письмово повідомляє заявника і надає йому строк для усунення недоліків» [25].

У разі не виявлення ознак порушення законодавства про захист економічної конкуренції державний уповноважений, голова відділення відмовляють у розгляді справи, про що письмово повідомляється заявнику. При цьому відповідним державним органам та суб'єктам господарювання можуть

бути надані рекомендації щодо проведення заходів, спрямованих на запобігання порушенням, розвиток підприємництва і конкуренції [25].

А у разі виявлення ознак порушення законодавства про захист економічної конкуренції, за наявності підстав, передбачених законом, зокрема частиною третьою статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції», провадження у справі не розпочинається [25].

Заявнику також може бути відмовлено у розгляді справи коли дії чи бездіяльність, що містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, не мають відчутного впливу на умови конкуренції на ринку [14, ст. 36].

В ст. 60 Закону України «Про захист економічної конкуренції» закріплено право уповноважених осіб оскаржити рішення органів Антимонопольного Комітету, повністю або частково. Дане формулювання викликає сумніви щодо можливості оскарження інших актів Антимонопольного Комітету, що були видані у формі відповідей, що не мають назви або листів.

Оскільки дії органів Антимонопольного Комітету, видані в межах своєї компетенції на підставі результатів розгляду заяв та справ про захист економічної конкуренції, спрямовані на регулювання певного типу відносин у суспільстві та є обов'язковими для суб'єктів цих відносин, вони можуть бути оскаржені в судових органах.

Вищий арбітражний суд України зазначає, що акт державного чи іншого органу — це юридична форма рішень цих органів, тобто офіційний письмовий документ, який породжує певні правові наслідки, спрямований на регулювання тих чи інших суспільних відносин і має обов'язковий характер для суб'єктів цих відносин [18]. Тобто, будь-який акт органу Антимонопольного комітету, виданий у встановленому законом порядку, є рішенням Антимонопольного комітету і може бути предметом оскарження в суді.

При розгляді справ по спорах про визнання рішень органів Антимонопольного комітету недійсними, судові інстанції підтримують дану позицію. Прикладом даної ситуації може бути Окружний адміністративний суд

Автономної республіки Крим. Згідно з постановою по справі №801/10689/13-а вказано: «Оцінивши рішення відповідача, викладене у листі від 23.10.2013 року № 05/3855, суд дійшов висновку про його не обґрунтованість та не відповідність вимогам законодавства» [24].

Предметом спору у справі № 11/290-07, яка розглядалась у Вищому господарському суді, були Рекомендації Антимонопольного Комітету, викладені в Листі Антимонопольного комітету від 24.07.2007 р. № 30-рек. Господарський суд, встановив факт надання територіальним відділенням Антимонопольного Комітету рекомендацій без порушення прав та охоронюваних законом інтересів позивача, якому їх надано, та відмовив у задоволенні позову про визнання таких рекомендацій неправомірними [21].

Предметом спору в суді також виступають рішення і розпорядження державних уповноважених Антимонопольного Комітету. При розгляді Вищим господарським судом України справи №12/197(05-5-12/10264-А), зі спору про визнання недійсним рішення державного уповноваженого Антимонопольного комітету України про закриття провадження у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, сторона наполягала на відсутності предмета спору в господарській справі, оскільки, на її думку, самим Антимонопольним комітетом України рішення, яке можливо було б оскаржити в судовому порядку, не приймалося [22].

Не погодившись з такими доводами, Вищий господарський суд України відзначив, що: «згідно з частиною другою статті 16 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» рішення та розпорядження державних уповноважених Антимонопольного комітету України приймаються від імені Антимонопольного комітету України, відтак оспорюване рішення державного уповноваженого Антимонопольного комітету України є актом державного органу — Антимонопольного комітету України і як таке може бути предметом спору в суді на загальних підставах».

Господарському суду підвідомчі справи з участю органів Антимонопольного комітету, які можуть бути в таких справах як позивачами, так і відповідачами.

Згідно ст. 25 Закону України «Про Антимонопольний комітет», органи Антимонопольного Комітету, з метою захисту інтересів держави, споживачів та суб'єктів господарювання у зв'язку з порушенням законодавства про захист економічної конкуренції органами влади, юридичними чи фізичними особами подають заяви, позови, скарги до суду, в тому числі про: стягнення не сплачених у добровільному порядку штрафів та пені; припинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції; зобов'язання виконати рішення органів Антимонопольного Комітету; безоплатне вилучення товарів з неправомірно використаним позначенням та (або) копій виробів іншого суб'єкта господарювання; вилучення, накладення арешту на майно, документи, предмети, інші носії інформації у місцях проживання та інших володіннях особи та з інших підстав, передбачених законом [10, ст. 25].

Зміст позовних вимог суб'єктів господарювання при оскарженні рішень органів Антимонопольного Комітету досить обмежений. Якщо Кодекс адміністративного судочинства України, за правилами якого була вирішена не одна сотня справ даної категорії, надає позивачам право вимагати як скасування або визнання не чинним рішення держоргану повністю або частково, так і зобов'язання цей орган прийняти рішення або вчинити певні дії, то положення Господарського та Господарського процесуального кодексів передбачають можливість тільки визнання рішення державного органу, зокрема, Антимонопольного Комітету, недійсним повністю або частково. Згідно ст. 20 Господарського кодексу, кожний суб'єкт господарювання має право на захист своїх прав і законних інтересів шляхом, в тому числі, «визнання повністю або частково недійсними актів органів державної влади та органів місцевого самоврядування, актів інших суб'єктів, що суперечать законодавству, ущемляють права та законні інтереси суб'єкта господарювання [3, ст. 20].

В Господарському процесуальному кодексі пряма норма, що визначає зміст позовних вимог для зазначеної категорії справ відсутня, проте проаналізувавши такі статті як 5, 12, 15, 57, 83, 84, можна підсумувати, що безпосередньо єдина можлива вимога у оскарженні рішень Антимонопольного Комітету — визнати певне рішення повністю або частково недійсним [4].

Розглянувши судову практику можна виділити, що частіше за все сторони по справі вимагають не лише визнання рішення Антимонопольного Комітету недійсним, але і зобов'язання Антимонопольного Комітету до прийняття нове рішення (наприклад, про відсутність неправомірних дій підприємця, або, навпаки, зобов'язати порушити справу проти особи, яка порушує законодавство про захист економічної конкуренції, якщо підприємець так вважає).

Але найчастіше у вищезазначених вимогах відмовляють. Суди не зобов'язують приймати нове рішення. Господарські суди перевіряють правильність застосування органами Антимонопольного Комітету норм матеріального права, але не в компетенції переймати та себе та виконувати їх функції з питання встановлення відсутності певних порушень або безпосередньо визначати що має місце наявність конкретних порушень.

Окружний адміністративний суд Автономної республіки Крим в Постанові від 17.12.13 р. наголосив: «Суд не може підміняти орган, рішення якого оскаржується, зобов'язуючи його приймати замість рішення, яке визнається протиправним інше рішення, яке б відповідало закону та давати вказівки, які б свідчили про вирішення питань, які належать до компетенції відповідного державного органу» [24].

Пленум Вищого господарського суду України в Постанові № 15 від 26.12.2011 р. зазначив, що «господарські суди не повинні перебирати на себе не притаманні суду функції, які здійснюються виключно органами Антимонопольного комітету України, ..., й на підставі цього робити висновки про наявність чи відсутність монопольного (домінуючого) становища суб'єкта господарювання на ринку» [19].

Подаючи позов, суб'єктам господарювання слід також пам'ятати, що кількість позовних вимог немайнового характеру впливає на розмір судового збору за подання позову до господарського суду, оскільки 22.05.2015 року ч. 3 статті 6 Закону України «Про судовий збір» було доповнено абзацом другим такого змісту: «У разі коли в позовній заяві об'єднано дві і більше вимог немайнового характеру, судовий збір сплачується за кожну вимогу немайнового характеру», тобто, у розмірі 1 мінімальної заробітної плати за кожну вимогу [15, п. 4].

Ст. 59 Закону України «Про захист економічної конкуренції» містить вичерпний перелік підстав для зміни, скасування чи визнання недійсними рішень органів Антимонопольного комітету: неповне з'ясування обставин, які мають значення для справи; недоведення обставин, які мають значення для справи і які визнано встановленими; невідповідність висновків, викладених у рішенні, обставинам справи; порушення або неправильне застосування норм матеріального чи процесуального права [14, ст. 59].

При цьому, порушення або неправильне застосування норм процесуального права може бути підставою для зміни, скасування чи визнання недійсним рішення тільки за умови, якщо це порушення призвело до прийняття неправильного рішення.

З даного приводу Вищий арбітражний суд України роз'яснив, що обов'язковою умовою визнання акта недійсним є порушення у зв'язку з прийняттям відповідного акта прав та охоронюваних законом інтересів підприємства чи організації — позивача у справі. Якщо за результатами розгляду справи факту такого порушення не встановлено, у господарського суду немає правових підстав для задоволення позову.

З аналізу судової практики вбачається, що суб'єкти господарювання нерідко вважають порушенням їх прав сам факт розгляду проти них справи про порушення економічної конкуренції. Проте, Вищий господарський суд України наголосив, що саме по собі здійснення розгляду органом Антимонопольного комітету України справи з приводу наявності в діях підприємства ознак

порушення законодавства про захист економічної конкуренції не порушує права та охоронювані законом інтереси такого підприємства.

Отже, можна зазначити, що справи щодо спорів про оскарження рішень (розпоряджень) органів Антимонопольного Комітету підвідомчі господарським судам і підлягають розглядові за правилами Господарського процесуального кодексу України.

Строки оскарження актів органів Антимонопольного Комітету, встановлені статтями 47 та 60 Закону України «Про захист економічної конкуренції» (2 місяці — для оскарження рішення органу Антимонопольного Комітету, передбачений ст. 60 Закону; 15 днів — для оскарження попереднього рішення на підставі ст. 47 Закону), є присікальними і поновленню не підлягають. Предметом оскарження може бути не тільки рішення чи розпорядження органу Антимонопольного Комітету, а й інші акти, видані органами Антимонопольного Комітету в межах їх повноважень при розгляді заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції. Такими актами можуть бути офіційно надані рекомендації, листи, відповіді органів Антимонопольного Комітету, в тому числі, акти державних уповноважених Антимонопольного Комітету. Оскаржуючи рішення Антимонопольного Комітету господарюючі суб'єкти можуть вимагати від суду визнання вказаного рішення недійсним повністю або частково, а вимоги зобов'язати Антимонопольний Комітет прийняти нове рішення не підлягають задоволенню.

2.2. Правові проблеми виявлення та припинення порушень у вигляді недобросовісної конкуренції

У справах про порушення у вигляді недобросовісної конкуренції проведення експертизи може мати вирішальне значення для виявлення вчинення порушення. Результати експертизи можуть стати доказом вчинення порушення або, навпаки, підтвердити відсутність ознак недобросовісної конкуренції.

У випадку якщо орган Антимонопольного комітету не призначить та не проведе експертизу, дана ситуація може викликати підстави для подальшого оскаржування рішення у справі під час розгляду справи.

Перед призначенням експертизи під час розгляду Антимонопольним комітетом справ про недобросовісну конкуренцію існує необхідність спеціального ретельного аналізу фахівцями у тій чи іншій галузі окремих процесів, явищ або об'єктів, що мають важливе значення для доведення вчинення порушення.

В даній ситуації експерт може призначити будь-яку особу, яка володіє необхідними спеціальними знаннями для дачі висновку. У зв'язку з цим, має місце правильне визначення типу експертизи, до компетенції якої відноситься роз'яснення відповідних питань, також обрання певної відповідної установи або окремого кваліфікованого спеціаліста, який проводитиме експертизу.

Між іншим, може виникнути потреба у призначенні таких експертиз як лінгвістичної, товарознавчої, експертизи об'єктів інтелектуальної власності. Наприклад, проведення лінгвістичної експертизи може мати місце при необхідності аналізу тексту з метою встановлення його дійсного змісту і характеру впливу, аналізу назв чи торгових марок, аналізу однозначності чи неоднозначності тлумачення окремих термінів відповідно до мовленнєвої ситуації та контексту наведення інформації, аналізу семантичного поля слів, словосполучень.

Експертиза може бути призначена органами Антимонопольного комітету за власною ініціативою або клопотанням осіб — сторін по справі. Отже, суб'єкти господарювання — не сторонні спостерігачі у вирішенні даного питання, а повноправні учасники, що мають право наводити докази, подавати клопотання, усні й письмові пояснення, заперечення, безпосередньо вносити пропозиції щодо питань, винесених на експертизу.

Призначаючи експертизу та встановлюючи коло питань, що слід поставити перед експертом, орган Антимонопольного комітету зобов'язаний врахувати пропозиції сторін та інших осіб, які беруть участь у справі. Відхилення питань, запропонованих особами, які беруть участь у справі, орган Антимонопольного комітету зобов'язаний мотивувати.

Призначення експертизи оформлюється розпорядженням органу Антимонопольного комітету, у якому зазначаються вид (підвид) експертизи, перелік поставлених перед експертом питань та особа, яка буде проводити експертизу.

При цьому варто пам'ятати про важливість максимально конкретного визначення кожного з питань, що ставиться перед експертом, розміщення таких питань у логічній послідовності, визначення обсягів необхідних та достатніх для експертного дослідження матеріалів, а також аналіз таких матеріалів з точки зору їх повноти та придатності для проведення експертизи, включаючи належне відображення ознак об'єктів і зразків.

При проведенні різного роду експертиз можуть бути поставлені, зокрема, наступні питання:

Чи відповідають маркувальні дані дійсним товарним характеристикам товару?

Чи відповідає якість виробу вимогам стандартів, технічних умов, наданим зразкам за органолептичними показниками?

Яке значення має вираз «А»?

Чи рівноцінні за значенням вирази «А» та «В»?

Чи може вираз «А» розумітися у значенні «В»?

Чи несе повідомлення особи «А» негативну інформацію про особу «В»?

Чи є порівнювані позначення схожими за ступенем змішування настільки, що їх можна сплутати?

Чи є товари, для яких використовуються торговельні марки «А» та «В», спорідненими?

Чи є етикетки, що розміщені на упаковці товару, що використовуються фірмами «А» та «В», ідентичними?

Чи є тотожними найменування «А» та «В»?

При цьому експерт має право заявляти клопотання про надання матеріалів, необхідних для дачі висновку за поставленими перед ним питаннями, а також вказувати у висновку на обставини, які мають значення для справи, але щодо яких йому не було поставлено питань.

У разі необхідності та для цілей проведення експертизи орган Антимонопольного комітету може надати експерту доступ до матеріалів справи, з якими він ознайомлюється у присутності посадової особи органу Антимонопольного комітету. Якщо наданих експерту матеріалів та інформації недостатньо або якщо він не має необхідних знань для виконання покладеного на нього обов'язку, експерт має право відмовитися від дачі висновку.

Як і при розгляді справи у суді висновок експерта не має встановленої наперед сили і оцінюється нарівні з іншими наявними доказами, тобто, не має переваг щодо інших доказів, однак має бути прийнятий до уваги при прийнятті органом Антимонопольного комітету рішення у справі.

При цьому на практиці можуть траплятись випадки, коли висновок експерта на думку органу Антимонопольного комітету є неповним або неясним. Тоді може бути призначено додаткову експертизу, проведення якої доручається тому самому або іншому експерту чи експертній установі.

Повторна експертиза призначається, якщо висновок експерта визнаний органом Антимонопольного комітету необґрунтованим або таким, що суперечить іншим матеріалам справи, чи викликає сумнів у його правильності. Така експертиза проводиться іншим експертом.

Проведення експертизи здійснюються за рахунок коштів державного бюджету в межах бюджетних призначень Антимонопольного комітету на відповідний рік. У разі встановлення факту вчинення порушення законодавства про захист від недобросовісної конкуренції певним суб'єктом господарювання витрати на проведення експертизи відшкодовуються за його рахунок. Також суб'єкт господарювання може взяти на себе такі витрати й за власною ініціативою.

Показовим прикладом ефективності проведення лінгвістичної (семантичної) експертизи для доведення відсутності ознак порушення законодавства про захист від недобросовісної конкуренції у вигляді поширення інформації, що вводить в оману, стала справа щодо оспорювання у судовому порядку рішення органом Антимонопольного комітету відносно групи компаній «Фокстрот».

Так, за рішенням органу Антимонопольного комітету на групу компаній було накладено штраф у загальному розмірі 427 000 грн. за поширення інформації, що вводить в оману, у вигляді повідомлення невизначеному колу осіб за допомогою реклами неправдивих відомостей внаслідок замовчування окремих фактів, що могли вплинути на наміри цих осіб щодо придбання (замовлення) товарів (електроніки та побутової техніки) даних суб'єктів. Як було встановлено, на щитах перед і всередині мережі магазинів «Фокстрот» та на веб-сайті компанії була розміщена реклама такого змісту: «Кредит на всі групи товарів 0% без комісій, страхування, та інших прихованих умов. Екологічно чистий!».

Під час розгляду справи орган Антимонопольного комітету прийшов до висновку, що під висловом «всі групи товарів» можна розуміти усі без виключення товари, оскільки усі товари, що знаходяться у продажу у мережі магазинів «Фокстрот» можна віднести до певних товарних груп, які за будь-якими показниками характеризують ці товари.

На думку ж позивачів, висловлену під час оскарження рішення органу Антимонопольного комітету у суді, орган Антимонопольного комітету не міг

взяти на себе функції проведення лінгвістичної (семантичної) експертизи формулювання «всі групи товарів», оскільки не має достатнього рівня кваліфікації та професійності. Тому, ухвалою суду за клопотанням позивачів у справі було призначено судову лінгвістичну експертизу, проведення експертизи доручено Державному підприємству «Українське бюро лінгвістичних експертиз НАН України».

На вирішення експерта було поставлено ряд питань, серед яких, зокрема, «Чи рівноцінні за значенням вирази «кредит на всі групи товарів» і «кредит на всі товари»? Якщо ні, то в чому полягає різниця їх значень?».

За результатами дослідження експертом було зазначено, що відповідні формулювання мають відмінні значення. Вираз «кредит на всі групи товарів» означає, що в кожній з товарних груп, представлених у даному закладі торгівлі, є товари, на які надається кредит на зазначених у рекламі умовах. А вираз «кредит на всі товари» означає, що в даному закладі торгівлі немає жодного товару, який би не продавався у кредит на зазначених у рекламі умовах. Також експерт прийшов до висновку, що в сприйнятті пересічного громадянина твердження про те, що «група може складатися як з одного, так і з необмеженої кількості товарів» не має лінгвістичних підстав.

За результатами розгляду справи суд прийняв до уваги висновки експерта. Рішення органу Антимонопольного комітету було скасоване.

З огляду на викладене очевидно є значна роль та доцільність проведення необхідних експертиз на етапі розгляду справи про недобросовісну конвенцію органом Антимонопольного комітету. На практиці це дозволяє своєчасно надавати діям суб'єктів господарювання об'єктивну оцінку та попереджати подальше оскарження рішень органів Антимонопольного комітету у судовому порядку.

За результатами розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції органи Антимонопольного комітету України приймають рішення.

Органи Антимонопольного комітету України оприлюднюють рішення за результатом розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції на офіційному веб-сайті Антимонопольного комітету України протягом 10 робочих днів з дня його прийняття. Рішення підлягає оприлюдненню в повному обсязі, крім інформації, яка визначена інформацією з обмеженим доступом.

Органи Антимонопольного комітету України, які прийняли рішення, не мають права його скасувати або змінити, крім окремих випадків. Вони можуть виправити допущені в рішенні описки чи явні арифметичні помилки, роз'яснити своє рішення, не змінюючи при цьому його змісту, а також прийняти додаткове рішення, якщо з якогось питання, що досліджувалося під час розгляду справи, не прийнято рішення.

З метою захисту суспільних інтересів чи відвернення негативних або непоправних наслідків для суб'єктів господарювання органи Антимонопольного комітету України приймають рішення про визнання рішення таким, дія якого не зупиняється у зв'язку з:

- порушенням господарським судом провадження у справі про визнання його недійсним;
- переглядом відповідного рішення (постанови) господарського суду.

Рішення органу Антимонопольного комітету України, може бути прийняте за заявою осіб, які беруть участь у справі, чи з власної ініціативи органів Антимонопольного комітету України. Таке рішення може прийматись як перед поданням відповідної заяви до господарського суду, так і після подання такої заяви, якщо господарським судом не зупинено дію рішення органу Антимонопольного комітету України, що оскаржується.

Рішення, розпорядження органів Антимонопольного комітету України, голів його територіальних відділень надається для виконання шляхом надсилання або вручення під розписку чи доведення до відома в інший спосіб. У разі, якщо вручити рішення, розпорядження, немає можливості, зокрема, внаслідок відсутності фізичної особи за останнім відомим місцем проживання

(місцем реєстрації), або відсутності посадових осіб чи уповноважених представників суб'єкта господарювання, органу адміністративно-господарського управління та контролю за відповідною юридичною адресою, — рішення, розпорядження органів Антимонопольного комітету України вважається таким, що вручене відповідачу, через десять днів з дня оприлюднення інформації про прийняте рішення.

Рішення та розпорядження органів Антимонопольного комітету України, голів його територіальних відділень є обов'язковими до виконання.

Особа, на яку накладено штраф за рішенням органу Антимонопольного комітету України, сплачує його у двомісячний строк з дня одержання рішення про накладення штрафу.

В окремих випадках сплата штрафу може здійснюватися як повністю, так і частково будь-якою юридичною чи фізичною особою, яка входить до складу суб'єкта господарювання і на яку накладено штраф. Сплата штрафу у повному обсязі однією юридичною чи фізичною особою або декількома особами звільняє інших осіб, за яких цей штраф було сплачено, від сплати штрафу.

За кожний день прострочення сплати штрафу стягується пеня у розмірі півтора відсотка від суми штрафу. Розмір пені не може перевищувати розміру штрафу, накладеного відповідним рішенням органу Антимонопольного комітету України.

Нарахування пені припиняється з дня прийняття господарським судом рішення про стягнення відповідного штрафу.

Нарахування пені зупиняється на час розгляду чи перегляду господарським судом справи про визнання недійсним рішення органу Антимонопольного комітету України про накладення штрафу; відповідного рішення (постанови) господарського суду.

Нарахування пені зупиняється на час розгляду органом Антимонопольного комітету України заяви особи, на яку накладено штраф, про

перевірку чи перегляд рішення у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

За заявою особи, на яку накладено штраф, органи Антимонопольного комітету України своїм рішенням мають право відстрочити або розстрочити сплату накладеного ним штрафу.

У разі несплати штрафу у строки, передбачені рішенням, та пені органи Антимонопольного комітету України стягують штраф та пеню в судовому порядку.

Протягом п'яти днів з дня сплати штрафу суб'єкт господарювання зобов'язаний надіслати відповідно до Антимонопольного комітету України або його територіального відділення документи, що підтверджують сплату штрафу

Суми стягнутих штрафів та пені зараховуються до державного бюджету.

Рішення відповідних органів та посадових осіб Антимонопольного комітету України про накладення адміністративних стягнень на посадових осіб та інших працівників суб'єктів господарювання, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю виконуються в порядку, встановленому законом.

2.3. Аналіз практики застосування законодавства про захист від недобросовісної конкуренції в Україні

Порушення конкурентного законодавства у вигляді недобросовісної конкуренції зазвичай віддзеркалює межу конкуренції у ринкових взаємовідносинах, яку переступають суб'єкти господарювання для того, щоб зайняти позицій лідера на ринку та одночасно позбутися конкурентів на ринку.

Законодавство України про захист економічної конкуренції ґрунтується на нормах, зазначених в Конституції України, і включає Господарський кодекс України, Закон України “Про захист економічної конкуренції”, закони: “Про Антимонопольний комітет України”, “Про захист від недобросовісної конкуренції”, інші нормативно-правові актів, затверджені згідно з вищенаведеними законами.

У разі, якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що містяться в Законі “Про захист економічної конкуренції”, то застосовуються правила міжнародного договору.

Згідно з ст. 3, 7, 27 Закону України “Про захист від недобросовісної конкуренції», ст. 40 Господарського кодексу України та ст. 8 Закону України “Про Антимонопольний комітет України”, державний контроль за дотриманням конкурентного законодавства, захист інтересів підприємців та споживачів від його порушень здійснюються Антимонопольним комітетом України відповідно до його повноважень, визначених законом. Антимонопольний комітет України виявляє та припиняє прояви недобросовісної конкуренції, розглядає справи про припинення порушень у формі недобросовісної конкуренції та застосовує заходи відповідальності за їх вчинення у межах своєї компетенції.

Важливим аспектом є те, що захистити від недобросовісної конкуренції потрібно не лише споживачів, але й саму конкуренцію. Важливим моментом є те, що покарання та засоби захисту самі по собі не повинні негативно впливати

безпосередньо на конкуренцію. Надзвичайно важливо не вимагати розкриття споживачам інформації в обсязі більшому, ніж це необхідно для попередження ошукування. Надмірні вимоги оголошення інформації можуть призвести до ситуації, коли у продавця не буде бажання надавати навіть правдиву інформацію, яка буде дійсно корисною для споживачів.

Згідно з ст. 28 Закону України “Про захист від недобросовісної конкуренції” особи, права яких порушені діями, визначеними як недобросовісна конкуренція, можуть протягом шести місяців із дня, коли вони дізнались або повинні були дізнатися про порушення своїх прав, звернутися до Антимонопольного комітету України, його територіальних відділень із заявою про захист своїх прав.

Закінчення строку звернення із заявою є підставою для відмови у прийнятті заяви, якщо орган Антимонопольного комітету України не визнає поважними причини пропуску строку звернення із заявою.

Таким чином, необхідною умовою для початку розгляду справи про недобросовісну конкуренцію є вчасно подана до антимонопольних органів, належним чином оформлена заява зацікавлених осіб.

Варто звернути увагу на те, що відповідно до ст. 20 Цивільного кодексу України спосіб захисту порушених прав обирається особою самостійно, тобто особа у разі порушення власних прав має звернутися безпосередньо до суду.

Особливістю розгляду справ Антимонопольним комітетом України про недобросовісну конкуренцію є відсутність необхідності визначення монопольного становища сторін. З метою припинення, усунення та попередження проявів недобросовісної конкуренції антимонопольні органи надають суб'єктам господарювання рекомендації, проводять роз'яснювальну роботу.

Слід відзначити, що досвід роботи із заявами та зверненнями стосовно випадків недобросовісної конкуренції в Антимонопольному комітеті України свідчить, що значну складність становить забезпечення доказами встановлення факту порушення.

Основним доказом незаконності недобросовісних дій є їх невідповідність правилам, торговельним та іншим чесним звичаям у підприємницькій діяльності. Професійні правила і торговельні звичаї у різних сферах економіки можуть бути різними. Тут немає однакових стандартів для всіх. По суті заходи захисту від недобросовісної конкуренції можуть діяти лише в тих сферах економічної діяльності, які прийняли правила професійної етики чи вважають «добрими (чесними)» відповідні торговельні звичаї.

Експертизу на подібність до ступеня змішування виконують спеціалізовані організації.

Вчинення дій, визначених як недобросовісна конкуренція, тягне за собою накладання Антимонопольним комітетом України штрафів, передбачених Законом, а також адміністративну, цивільну та кримінальну відповідальність у випадках, передбачених законодавством.

Відповідальність за недобросовісну конкуренцію включає:

- накладання штрафів на суб'єктів господарювання;
- адміністративну відповідальність громадян;
- відшкодування збитків;
- вилучення товарів.

Вчинення суб'єктами господарювання дій, юридичними особами визначених як недобросовісна конкуренція, тягне за собою накладання на них Антимонопольним комітетом України, його територіальними відділеннями штрафу розмірі до п'яти відсотків виручки від реалізації товарів, виконання робіт, надання послуг суб'єкта господарювання за останній звітний рік, що передував року, в якому накладається штраф. Якщо доходу (виручки) немає або відповідач на вимогу органів Антимонопольного комітету України, голови його територіального відділення не надав відомостей про розмір доходу (виручки), штраф, передбачений частиною першою цієї статті, накладається у розмірі до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Доход (виручка) суб'єкта господарювання від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) визначається як сумарна вартість доходу (виручки) від

реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) усіх юридичних та фізичних осіб, що входять до групи, яка визнається суб'єктом господарювання.

У разі, коли декілька юридичних та/або фізичних осіб суб'єктів господарювання, які входять до групи, що визнається суб'єктом господарювання, вчинили діяння (дії, бездіяльність), які призвели до порушення законодавства про захист економічної конкуренції зазначеним суб'єктом господарювання, та/або мають права, без яких вчинення порушення було б неможливим, та/або отримали чи можуть отримати переваги у конкуренції чи інші вигоди, штраф накладається на суб'єкт господарювання в особі юридичних та/або фізичних осіб, які вчинили наведені діяння (дії, бездіяльність) або отримали чи можуть отримати наведені вигоди. Під вигодою вважається, зокрема, можливість впливати на діяльність інших юридичних та/або фізичних осіб — суб'єктів господарювання, одержання частини їх прибутку.

У разі потреби розмір доходу (виручки) може бути визначений органами Антимонопольного комітету України на підставі адміністративної інформації, отриманої з інших джерел.

Рішення про накладення штрафів у розмірах понад одну тисячу неоподатковуваних мінімумів доходів громадян приймаються виключно Антимонопольним комітетом України, адміністративною колегією Антимонопольного комітету України на їх засіданнях.

У разі, якщо суб'єкт господарювання працював менше одного року, розмір штрафу обчислюється від доходу (виручки) суб'єкта господарювання за весь час до прийняття рішення про накладення штрафу.

Адміністративну відповідальність за недобросовісну конкуренцію передбачено ст. 164-3 Кодексу про адміністративні правопорушення. Відповідно до цієї статті: незаконне копіювання форми, упаковки, зовнішнього оформлення, а так само імітація, копіювання, пряме відтворення товару іншого підприємця, самовільне використання його імені — тягне за собою накладення штрафу від 30 до 44 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із

конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва і сировини чи без такої; умисне поширення неправдивих або неточних відомостей, які можуть завдати шкоди діловій репутації або майновим інтересам іншого підприємця, тягне за собою накладення штрафу від 5 до 9 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; отримання, використання, розголошення комерційної таємниці, а також конфіденційної інформації з метою заподіяння шкоди діловій репутації або майну іншого підприємця, тягне за собою накладення штрафу від 9 до 18 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Збитки, заподіяні внаслідок недобросовісної конкуренції, підлягають відшкодуванню за позовами заінтересованих осіб у порядку, визначеному цивільним законодавством України. При цьому слід враховувати, що про відшкодування збитків може йтися тільки тоді, коли є всі необхідні підстави для застосування заходів майнової відповідальності. При цьому важливо довести, що обсяг збитків, які стягуються, виник через допущене правопорушення.

Вилучення товарів із неправомірно використаним позначенням та копій виробів іншого суб'єкта господарювання. У разі визнання вчинення порушень, передбачених статтями 4 і 6 Закону, органи Антимонопольного комітету України або особи, права яких порушені, мають право звернутися до суду із позовом про вилучення відповідних товарів з неправомірно використаним позначенням, копій виробів іншого суб'єкта господарювання і у виробника, і у продавця. Порядок використання вилучених товарів визначається Кабінетом Міністрів України.

Рішення про вилучення товарів з неправомірно використаним позначенням та копій виробів іншого суб'єкта господарювання приймається у разі, якщо можливість змішування з діяльністю іншого суб'єкта господарювання не може бути усунена в інший спосіб.

У разі встановлення факту дискредитації суб'єкта господарювання органи Антимонопольного комітету України мають право прийняти рішення про офіційне спростування за рахунок порушника поширених ним

неправдивих, неточних або неповних відомостей у строк і спосіб, визначені законодавством або цим рішенням.

Справи про недобросовісну конкуренцію розглядаються Антимонопольним комітетом України та його територіальними відділеннями у порядку, визначеному Законом України “Про захист від недобросовісної конкуренції”, Законом України “Про захист економічної конкуренції”, Законом України “Про Антимонопольний комітет України” та іншими актами законодавства України.

У процесі розгляду справи органи Антимонопольного комітету України можуть прийняти попереднє рішення за умов та у порядку, передбачених статтею 47 Закону України "Про захист економічної конкуренції". У процесі розгляду справи органи Антимонопольного комітету України за поданою суб'єктом господарювання заявою про вжиття заходів для відвернення негативних та непоправних наслідків для суб'єктів господарювання внаслідок порушення законодавства про захист економічної конкуренції можуть прийняти попереднє рішення про:

- заборону особі (відповідачу), в діях якої вбачаються ознаки порушення, вчиняти певні дії, в тому числі про блокування цінних паперів;
- обов'язкове вчинення певних дій, якщо невідкладне вчинення цих дій є необхідним виходячи із законних прав та інтересів інших осіб.

Попереднє рішення може бути оскаржене в порядку, визначеному у п'ятнадцятиденний строк з дня його одержання. Цей строк не може бути поновлено.

Антимонопольний комітет України, його територіальні відділення у справах про недобросовісну конкуренцію приймають обов'язкові для виконання рішення про:

- визнання факту недобросовісної конкуренції;
- припинення недобросовісної конкуренції;
- офіційне спростування за рахунок порушника поширених ним
- неправдивих, неточних або неповних відомостей;

- накладання штрафів;
- закриття провадження у справі.

У разі надходження від заявника клопотання про відмову від заяви про захист своїх прав органи Антимонопольного комітету України можуть прийняти рішення про закриття провадження у справі.

У рішенні вказуються результати розгляду справи по суті, наводяться мотиви рішення, зазначаються дії, які сторони повинні виконати або від яких утриматися, та строк виконання рішення. У резолютивній частині рішення про накладення штрафу зазначається розмір штрафу.

Згідно з абзоцом 1 п.1 ст.251 Господарського кодексу України — ухилення від виконання або несвоєчасне виконання рішень Антимонопольного комітету України чи його територіальних відділень про припинення порушень конкурентного законодавства тягне за собою застосування Антимонопольним комітетом України штрафних санкцій до порушників.

Кримінальну відповідальність за недобросовісну конкуренцію передбачено ст. 229 та 231 Кримінального кодексу України. Так, незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару, або інше умисне порушення права на ці об'єкти, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі, караються штрафом від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, якщо вони вчинені повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або завдали матеріальної шкоди у великому розмірі, караються штрафом від трьох тисяч до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені службовою особою з використанням службового становища або організованою групою, або якщо вони завдали матеріальної шкоди в особливо великому розмірі, караються штрафом від десяти тисяч до п'ятнадцяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати

певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

Матеріальна шкода вважається завданою в значному розмірі, якщо її розмір у двадцять і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, у великому розмірі - якщо її розмір у двісті і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а завданою в особливо великому розмірі - якщо її розмір у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

У Ст. 231 Кримінального кодексу України зазначено, що умисні дії, спрямовані на отримання відомостей, що становлять комерційну таємницю, з метою розголошення чи іншого використання цих відомостей, а також незаконне використання таких відомостей, якщо це спричинило істотну шкоду суб'єкту господарської діяльності, караються штрафом від трьох тисяч до восьми тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

У Ст. 232 зазначено, що умисне розголошення комерційної таємниці без згоди її власника особою, якій ця таємниця відома у зв'язку з професійною або службовою діяльністю, якщо воно вчинене з корисливих чи інших особистих мотивів і завдало істотної шкоди суб'єкту господарської діяльності, карається штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років [5].

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАХИСТУ ІНТЕРЕСІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ВІД НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

3.1. Вдосконалення процедури виявлення та припинення проявів недобросовісної конкуренції в економіці України

Історія формування і розвитку конкурентного законодавства в різних країнах має свої істотні відмінності, пов'язані з необхідністю врахування національних особливостей розвитку конкурентного змагання та законодавчого захисту конкуренції, традицій і звичаїв ділового обороту, адміністративної й судової практики правозастосовних органів. Важливо те, що в теорії сучасного українського правознавства відсутня єдина позиція щодо визначення змісту та структури законодавства про захист від недобросовісної конкуренції. О.О.Бакалінська зазначає, що досліджуючи особливості розвитку законодавчого регулювання економічної конкуренції в Україні, слід враховувати, що, з одного боку, джерелами конкурентного права є нормативні акти, міжнародні договори, судові прецеденти або звичаї ділового обороту, пов'язані з припиненням недобросовісної конкуренції, а з іншого боку, – із захистом від проявів монополістичної діяльності. Іншими словами, конкурентне право містить у собі норми, що регламентують захист як від недобросовісної конкуренції, так і від монополістичної діяльності [46].

Аналіз норм чинного конкурентного законодавства дає змогу стверджувати, що далеко не всі вони спрямовані на забезпечення розвитку добросовісної конкуренції. Багато дослідників вказують на те, що незважаючи на єдиний предмет регулювання – конкурентні відносини, антимонопольне законодавство і законодавство про захист від недобросовісної конкуренції мають різне спрямування. Метою зазначеного законодавства є забезпечення існування конкуренції в цілому та контроль за структурою ринку. У той час як забезпечення якості конкуренції, формування добросовісної конкурентної

практики, та лояльних, добрих (чесних) звичаїв у підприємстві та заборона недобросовісної конкуренції – мета законодавства про захист від недобросовісної конкуренції або конкурентного законодавства (у вузькому розумінні).

О.О. Бакалінська зазначає, що важливим моментом у цьому разі є те, що без належного регуляторного впливу антимонопольного законодавства забезпечити існування і розвиток добросовісної конкуренції неможливо.

Варто знаголосити, що досвід, здобутий за роки діяльності органів Таким чином, на виконання зобов'язань, які взяла Україна як член міжнародних організацій з питань захисту прав інтелектуальної власності, а також з метою створення істинної конкуренції у підприємницькій діяльності, сьомого червня 1996 року український був прийнятий Закон України “Про захист від недобросовісної конкуренції”.

Введення в дію антимонопольного Закону України “Про захист від недобросовісної конкуренції” суттєво вдосконалило правове регулювання конкурентних відносин. Закон повинен був сприяти подальшому розвитку конкурентних відносин в Україні та подальшій гармонізації українського конкурентного законодавства з європейським та світовим. Поряд з цим, Закон заклав і принципово новий концептуальний підхід – формування у системі конкурентного законодавства окремої галузі – законодавства про захист від недобросовісної конкуренції.

Норми, що пов'язані з захистом від недобросовісної конкуренції, покликані регулювати конкурентну боротьбу з точки зору способів її ведення та застосовуються у випадку надмірної конкуренції, коли використовуються нечесні чи недобросовісні методи конкурентної боротьби.

Через пройдений час з моменту прийняття Закону України “Про захист від недобросовісної конкуренції” можна впевнено констатувати, що зазначений Закон визначив в Україні цивілізовані рамки конкурентної боротьби суб'єктів господарювання на ринку товарів, робіт та послуг.

Пройдений складний шлях ринкових перетворень в Україні та отриманий при цьому цінний досвід правового регулювання, не зупиняючись необхідно застосовувати для подальшого розвитку конкурентного законодавства, зокрема для вдосконалення процедури виявлення та припинення проявів недобросовісної конкуренції в економіці України.

Проаналізувавши вищенаведений досвід минулих років, ознайомившись з новітніми тенденціями у сфері розвитку економіки світових країн, можна впевнено зазначити, що удосконалення процедури виявлення та припинення проявів недобросовісної конкуренції в економіці України та розвиток системи захисту економічної конкуренції має здійснюватися за наступними тезами.

Подальший розвиток правових засад захисту економічної конкуренції в Україні має передбачати, зокрема:

— чітке врегулювання у підзаконних актах предмета та порядку взаємодії між Антимонопольним комітетом України та іншими органами державної влади, зокрема Кабінетом Міністрів України, з метою забезпечення виконання державою свого конституційного обов'язку щодо захисту конкуренції у підприємницькій діяльності;

— запровадження кримінальної відповідальності за найбільш суспільно небезпечні прояви недобросовісної конкуренції шляхом внесення відповідних змін до Кримінального кодексу України. Це, з одного боку, більш ефективно запобігатиме таким правопорушенням, а з іншого — дозволить застосовувати для виявлення та розкриття недобросовісної конкуренції дій суб'єктів господарювання більш ефективні інструменти розслідування. Водночас посилення відповідальності за застосування недеобросовісної конкуренції має супроводжуватися впровадженням дієвої програми звільнення від відповідальності та її пом'якшення, а також захисту тих учасників антиконкурентних узгоджених дій, які сприяють викриттю антиконкурентних узгоджених дій;

— законодавче врегулювання порядку отримання доказів, зокрема їх примусового вилучення та накладення арешту на об'єкти нерухомого майна,

проведення огляду чи обшуку у приміщеннях суб'єктів господарювання та володіннях фізичних осіб з метою забезпечення доказів у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції. Без впровадження відповідних норм забезпечення ефективного розслідування справ стосовно найбільш небезпечних порушень законодавства про захист від недобросовісної конкуренції, розслідування, по суті, є неможливими;

— удосконалення процедур отримання дозволу на здійснення економічної концентрації суб'єктів господарювання шляхом збільшення порогових показників, за перевищення яких є необхідним отримання попереднього дозволу держави, визначених у Законі України "Про захист економічної конкуренції". Це дозволить істотно зменшити адміністративний тиск на суб'єктів господарювання, сприятиме покращенню інвестиційного клімату, що є особливо важливим за умов кризових проявів у економіці і водночас дозволить зосередити ресурси Антимонопольного комітету України на розгляді випадків, що здатні істотно вплинути на стан конкуренції;

— чітке законодавче врегулювання питання віднесення до підвідомчості господарських судів справ у спорах за участю Антимонопольного комітету, його територіальних відділень. Це забезпечить однаковість застосування законодавства про захист економічної конкуренції, сприятиме вчасному врегулюванню спорів про законність прийнятих Комітетом рішень у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції;

— підготовка та затвердження актом Кабінету Міністрів України Концепції створення системи контролю за наданням і використанням державної допомоги суб'єктам господарювання.

Завершальним етапом розвитку правової основи системи захисту економічної конкуренції має стати прийняття Конкурентного процесуального кодексу України, який повинен інтегрувати та систематизувати норми, які регулюють процесуальні засади. При цьому надзвичайно важливо забезпечити подальше наближення законодавства, яке регулює сферу конкуренції, до законодавчих засад і принципів конкурентної політики Європейського Союзу із

врахуванням конкретних умов України. Основні положення Концептуальних засад удосконалення системи захисту економічної конкуренції в Україні доцільно відобразити в загальнодержавній Програмі захисту та розвитку конкуренції.

Відмітимо, що в українській науковій літературі були різні пропозиції із удосконалення системи захисту від недобросовісної конкуренції в Україні. У світі є держави, в яких створюється два органи, що розділяють між собою такі функції (Австралія, Австрія, Бразилія, Велика Британія, Німеччина, Франція, США та Японія). Втім, багато країн притримуються "моністичного підходу" щодо вибору органу державної влади у сфері захисту економічної конкуренції (Аргентина, Італія, Нідерланди, Російська Федерація, Угорщина, Швейцарія та Європейський Союз). Виходячи з аналізу світової практики розподілу повноважень органів спеціальної компетенції у сфері захисту конкурентних відносин, не можна підтримати позицію щодо існування об'єктивної необхідності у створенні ще одного окремого органу щодо захисту добросовісної конкуренції, наприклад, Комітету з питань розвитку конкуренції, оскільки з аналізу систем органів антимонопольного регулювання різних країн світу видно, що вони склалися залежно від історичного розвитку. В Україні мова має йти не про створення нового органу, а про реформування існуючої системи. Наприклад, потрібно посилити зв'язки Антимонопольного Комітету зі слідчими органами та органами прокуратури [70, с. 130].

Для підвищення ефективності механізмів правового захисту економічної конкуренції, враховуючи прийняття нового Кримінального процесуального кодексу, доцільним є покладання цих функцій на Слідчий комітет.

З метою більш оперативного реагування на негативні прояви на регіональних і місцевих товарних ринках, підвищення якості досліджень і розслідувань на місцевому рівні необхідним є створення відокремлених підрозділів Антимонопольного комітету України не лише в обласних центрах, столиці Автономної Республіки Крим, містах Києві та Севастополі, але також у

деяких інших найбільших містах, без зменшення вже наявної чисельності територіальних відділень Антимонопольного комітету України.

3.2. Напрями гармонізації законодавства України про захист від недобросовісної конкуренції до стандартів ЄС

Зі здобуттям незалежності в Україні проголошений курс на розбудову нового економічного середовища, заснованого на принципах справедливої конкурентної боротьби між суб'єктами господарювання. Натепер вихід України на міжнародний ринок, інтеграція до Європейського Союзу є пріоритетними напрямами державної політики, свідченням чому є розробка і прийняття низки програм і документів. Отже, приведення у відповідність норм національного конкурентного законодавства положенням і стандартам ЄС є одним із першочергових завдань правотворчої і правозастосовної діяльності органів державної влади.

Варто зазначити, що, на думку Б. Дерев'янка, розвиток українського законодавства в частині захисту від недобросовісної конкуренції відповідає загальносвітовим тенденціям [61, с. 107]. Під час вивчення ж питання гармонізації національного законодавства про захист від недобросовісної конкуренції до законодавства ЄС доцільно говорити як про зовнішню, так і про внутрішню його гармонізацію.

У процесі внутрішньої гармонізації законодавства про захист від недобросовісної конкуренції необхідно забезпечити погодженість, взаємодію норм законодавства про захист від недобросовісної конкуренції з нормами Господарського кодексу України, а також із суміжними правовими інститутами. Внутрішня гармонізація повинна сприяти усуненню прогалин правового регулювання, колізії норм права в межах національного конкурентного законодавства України.

Якщо відсутня узгодженість норм Господарського кодексу України та конкурентного законодавства подальша гармонізація із законодавством ЄС буде значно ускладнена.

У зв'язку з цим варто погодитися з точкою зору С. Валітова, що законодавство у сфері конкуренції має свої особливості, які полягають,

зокрема, у спеціальних термінах і їх визначеннях, що зумовлено особливістю відносин, які ним регулюються [51, с. 64].

Конкретна сфера суспільних відносин не може бути одночасно врегульована нормативно-правовими актами однакової сили, які за змістом не відповідають один одному, оскільки це спричиняє виникнення колізії правових норм. Тому у визначенні загальних норм, Господарський кодекс України повинен повною мірою гармонувати з нормами законодавства про захист від недобросовісної конкуренції.

Ураховуючи зведений характер Господарського кодексу України та специфіку законодавства про захист економічної конкуренції, яка будується на загальних і приватних заборонах обмеження конкуренції, було б доцільно привести їх у відповідність тільки за загальними заборонам [51, с. 64–65].

Процеси глобалізації економічного і соціального життя привели до того, що проблема створення ефективного механізму захисту конкуренції від будь-яких обмежень вийшла сьогодні на новий міжнародний рівень.

Вступ України у СОТ 16 травня 2008 р.13 зумовив необхідність врахування принципів добросовісного конкурентного змагання, що діють в межах СОТ. Важливим є те, що поступово відбувається інституціональне оформлення різних аспектів конкурентної політики. Так, угода СОТ про застосування антидемпінгових процедур дає змогу урядам країн-членів СОТ застосовувати відповідні заходи проти товарів, що ввозяться на територію країни за демпінговими цінами, у випадках, коли це завдає матеріального збитку вітчизняним товаровиробникам у даній галузі.

Особливе місце серед міжнародних угод України займає Угода про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами і їх державами-членами.

Згідно з Угодою Україна і ЄС:

- узгоджують національні законодавства з питань конкуренції;

- утримуються від надання державної допомоги підприємствам, виробництву товарів або наданню послуг, які спотворюють або загрожують спотворити конкуренцію;
- обмінюються інформацією стосовно власних схем допомоги; не приймають будь-яких заходів, що можуть спотворити торгівлю між країнами;
- в рамках Комітету з питань співробітництва проводять консультації з питань конкуренції;
- надають допомогу в розробці правил конкуренції.

Відповідно до ст. 51 Угоди Україна зобов'язалася привести існуюче конкурентне законодавство у відповідність з законодавством Європейських Співтовариств.

Гармонізація конкурентного законодавства України до вимог і стандартів ЄС є провідним напрямом його розвитку.

Як зазначає О.О.Бакалінська, значний вплив на розвиток добросовісного конкурентного змагання має правозастосовна практика. Враховуючи те, що історія застосування конкурентного законодавства в Україні не перевищує двадцяти років, а ситуація на ринку постійно змінюється, майже кожне рішення антимонопольних органів з захисту від недобросовісної конкуренції чи рекомендації щодо усунення ознак порушень, які надаються суб'єктам господарювання, мають прецедентне значення і стають предметом вивчення як для науковців, так і для юристів-практиків. Особливої уваги в цьому сенсі заслуговують інформаційні листи Антимонопольного комітету України, присвячені проблемам забезпечення належного захисту добросовісної конкуренції в Україні. Крім того, останнім часом Вищим господарським судом неодноразово надавалися роз'яснення щодо особливостей виявлення і припинення фактів недобросовісної конкуренції, неправомірного використання інтелектуальної власності, особливостей кваліфікації окремих порушень конкурентного законодавства [47].

Аналізуючи норми конкурентного законодавства, неможливо не підкреслити їх комплексний характер. Конкурентне законодавство України містить норми, категорії та інститути декількох галузей права, які регулюють різні за своїм змістом відносини, з використанням норм матеріального та процесуального права.

О.О.Бакалінська вказує, що особливістю конкурентного законодавства є поєднання творчої, стимулюючої та регуляторної функції, завдяки наявності у законодавстві усього комплексу регуляторних, охоронних та спеціалізованих норм [47].

Конкурентне законодавство виступає як засіб примирення і взаємодії між державою та приватним сектором економіки. Комплексність конкурентного законодавства, баланс між саморегулюванням та державним регулюванням, що характерні для конкурентного законодавства, можуть стати основою ефективної системи правового регулювання у сучасній економіці.

Створення єдиної внутрішньо узгодженої системи регулювання добросовісних конкурентних відносин є сьогодні необхідною умовою ефективного функціонування і розвитку ринкової економіки в Україні. Вдосконалення правового регулювання конкурентних відносин спрямовано не на витіснення ринкових регулюючих механізмів, які вже створені та діють, а на їх підтримку, доповнення і зміцнення. Значний вплив на розвиток добросовісного конкуре

Наступною суперечністю є розбіжності у визначенні поняття конкуренції. Згідно зі статтею 25 Господарського кодексу України, держава підтримує конкуренцію як змагання між суб'єктами господарювання, що забезпечує завдяки їхнім власним досягненням здобуття ними певних економічних переваг, унаслідок чого споживачі та суб'єкти господарювання отримують можливість вибору необхідного товару і при цьому окремі суб'єкти господарювання не визначають умов реалізації товару на ринку. Це визначення суперечить змісту статті 1 Закону про захист конкуренції, оскільки умови реалізації завжди визначаються умовами угод, які є предметом регулювання

цивільного права. Тому в цьому понятті доцільно термін «реалізація товару на ринку» замінити терміном «оборот товару на ринку», який є предметом регулювання господарського права [51, с. 66].

У суперечність зі спеціальним законодавством вступає й норма частини 3 статті 25 Господарського кодексу України, згідно з якою уповноважені органи державної влади й органи місцевого самоврядування повинні здійснювати аналіз стану ринку та рівня конкуренції на ньому, вживати передбачених законом заходів щодо упорядкування конкуренції суб'єктів господарювання. Ця норма суперечить статті 4 Закону про захист конкуренції, оскільки державний контроль за отриманням законодавства про захист економічної конкуренції, захист інтересів суб'єктів господарювання та споживачів від його порушень здійснюється органами Антимонопольного комітету. Щодо зовнішньої гармонізації національного законодавства про захист від недобросовісної конкуренції, то потрібно відмітити, що базові положення правового регулювання конкуренції ЄС містяться в статтях 81–89 Договору про заснування Європейської Спільноти. Детальні правила застосування цих статей і процедурні питання врегульовані вторинним законодавством, а саме: регламентами та директивами ЄС, рішеннями, рекомендаціями, повідомленнями й іншими актами Європейської комісії. Тлумачення застосування законодавства міститься в рішеннях Європейського суду.

Стаття 256 Угоди про асоціацію безпосередньо вказує на зобов'язання України про наближення свого законодавства про конкуренцію та практику застосування до *acquis* ЄС.

Окремо варто сказати, що під час гармонізації національного законодавства про захист від недобросовісної конкуренції із законодавством ЄС необхідним є проведення виваженої політики у сфері реалізації державної допомоги суб'єктам господарювання.

Прийнятий у 2014 році Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» встановлює правові засади проведення

моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання, здійснення контролю за допустимістю такої допомоги для конкуренції, спрямований на забезпечення захисту й розвитку конкуренції, підвищення прозорості функціонування системи державної допомоги та дотримання міжнародних зобов'язань України у сфері державної допомоги [46].

Цей Закон можна вважати скоріше декларацією намірів наводити лад у сфері державної підтримки, ніж конкретним інструментом. Закон намагається відтворити фабулу ЄС щодо захисту конкуренції від втручання держави. Уповноваженим органом, згідно із Законом, є Антимонопольний комітет України, який зможе приймати рішення про допустимість або недопустимість державної допомоги для конкуренції, її допустимість за умови виконання отримувачем рекомендацій Антимонопольного комітету або ж припинення та повернення допомоги до бюджету.

Як наголошує О.О.Бакалінська, правову основу моніторингу та контролю за наданням державної допомоги в Україні було закладено у межах виконання зобов'язань за Угодою про партнерство та співробітництво, яка набрала чинності у 1998 році. Зрештою, після декількох спроб нормативного закріплення системи державної допомоги або окремих її елементів, починаючи з 2002 року, на виконання міжнародних зобов'язань України, що виникли внаслідок підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, з метою забезпечення захисту та розвитку конкуренції Верховною Радою України 01 липня 2014 року прийнято базовий у цій сфері Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», який набирає чинності у повному обсязі з 02 серпня 2017 року. Угода про асоціацію між Україною та ЄС передбачає вжиття значного обсягу заходів, спрямованих на інтеграцію нашої країни в європейське співтовариство. Одним із ключових положень зазначеної угоди є реформування чинної системи надання державної допомоги суб'єктам господарювання [46].

Допомога такого роду може здійснюватися у формі надання субсидій та грантів; дотацій; податкових пільг, відстрочення або розстрочення сплати

податків, зборів чи інших обов'язкових платежів; списання боргів, включно із заборгованістю за надані державні послуги, списання штрафних санкцій, компенсації збитків суб'єктам господарювання; надання гарантій, кредитів на пільгових умовах, обслуговування кредитів за пільговими тарифами; зменшення фінансових зобов'язань суб'єктів господарювання перед фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування; надання, прямо чи опосередковано, суб'єктам господарювання товарів чи послуг за цінами нижче ринкових або придбання товарів чи послуг суб'єктів господарювання за цінами, вище ринкових; продаж державного майна за цінами, нижче ринкових; збільшення державної частки у статутному капіталі суб'єктів господарювання або збільшення вартості державної частки на умовах, неприйнятних для приватних інвесторів [46].

О.О. Бакалінська пише, що зазначена допомога є особливою формою втручання органів державної влади в економіку з метою стимулювання певної господарської діяльності. Унаслідок цього можуть виникати значні небажані соціально-економічні наслідки, зокрема: дисбаланс на внутрішньому ринку (порушення функціонування ринкового механізму, створення специфічного клімату для підприємництва, неефективне витрачання великих обсягів державних ресурсів), а також нівелювання переваг міжнародної торгівлі [46].

Питання державної допомоги суб'єктам господарювання слід розглядати не лише з точки зору доцільності та результативності заявленого проекту (досягнення цілей розвитку країни), але й на основі критерію адекватності заходів допомоги вимогам законодавства про захист економічної конкуренції.

У науковій літературі поняття «державна допомога», «державне регулювання», «державна підтримка», «стимулювання», «субсидія» нерідко ототожнюються без необхідного аналізу їх змісту і співвідношення [46].

Відповідно до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» така допомога означає підтримку в будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи

переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Здійснивши дослідження правового регулювання захисту від недобросовісної конкуренції, можна зробити такі висновки.

У процесі ринкових відносин важливе місце займає конкуренція. Конкуренція є надзвичайно важливим поняттям у функціонуванні ринкової економіки. Держава повинна надавати підтримку конкуренції, бо конкуренція виступає своєрідними перегонами між суб'єктами господарювання, стимулює підприємців до нових досягнень, здобуття економічного розвитку. З цієї причини підприємці мають можливість вибору потрібного їм товару.

За відсутності конкуренцією підприємці не матимуть стимулу для розвитку своєї справи, для вдосконалення технології сировини та технічного обладнання виробництва, пошуку шляхів винаходу нових сучасних шляхів виробництва.

Кількість та якість продукції, виробленої підприємцями, залежить від конкуренції. Адже якщо конкуренції немає підприємець не зацікавлений у виробництві достойної якісної продукції з тієї причини, що споживач не має можливості обирати товар між тим чи іншим виробником.

Добросовісна конкуренція в економіці є визначаючим фактором впорядкування цін, стимулом інноваційних процесів. Вона сприяє витісненню з виробництва неефективних підприємств, раціональному використанню ресурсів.

Проте, конкуренція є різною та може бути як добросовісною, так і недобросовісною, яка негативно впливає на підприємницьку діяльність та економіку.

Недобросовісна конкуренція — це будь-які дії господарюючих суб'єктів (групи осіб), які спрямовані на отримання переваг при здійсненні підприємницької діяльності, суперечать законодавству України, звичаям ділового обороту, вимогам добропорядності, розумності та справедливості і

можуть заподіяти збитки іншим господарюючим суб'єктам —конкурентам або можуть завдати шкоди їх діловій репутації.

Виникнення недобросовісної конкуренції може спричинити зниження якості товарів, представлених на ринку, в цілому, затримати розвиток сучасних новітніх технологій виробництва

Сучасне законодавство України має бути опорою та захистом для підприємців країни, адже якщо підприємці не матимуть захисту на законодавчому рівні, їх може бути усунено з ринку конкурентами шляхом використання недобросовісної конкуренції. Підприємцям конкуренти можуть створювати такі умови, за яких вони не зможуть надалі вести свою діяльність. Дії конкурентів мають спрямовуватись на обмеження конкуренції на ринку шляхом використання комерційної інформації або ділової репутації, створення їм перешкод для виробництва, досягнення неправомірних переваг у конкуренції на ринку, збирання, розголошення та використання комерційної таємниці.

За формою недобросовісну конкуренцію можна класифікувати спираючись на зміст та націленість неправомірних дій. Такі дії діляться на три групи.

До першої групи відносять неправомірні дії, пов'язані з отриманням переваг над конкурентом, використовуючи ділову репутацію та інтелектуальну діяльність. Якщо брати судову практику з питання недобросовісної конкуренції, пов'язану з отриманням неправомірних переваг над конкурентом, то в основному суть позовів стосується інформації, яка може вводити в оману споживачів продукції, що призводить до виникнення недобросовісної конкуренції.

Друга група - неправомірні дії, пов'язані зі створенням перешкод виробничому процесу конкурента, досягненням неправомірних переваг у конкуренції.

Третя група — дії, пов'язані з неправомірним збиранням, розголошенням та використанням комерційної таємниці.

Центральним елементом системи державного захисту від проявів недобросовісної конкуренції є Антимонопольний комітет України. Антимонопольний комітет України — державний орган з відповідним статусом, що забезпечує захист державою конкуренції у сфері діяльності підприємців.

Антимонопольний комітет України покликаний захищати суб'єктів підприємницької діяльності від застосування по відношенню до них недобросовісної конкуренції.

Саме органами Антимонопольного комітету здійснюється державний контроль за додержанням законодавства у сфері економічної конкуренції та захисту інтересів суб'єктів господарювання.

За результатами розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції органи Антимонопольного комітету України можуть прийняти рішення, такі як наприклад визнання вчинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції; припинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції; зобов'язання органу влади, скасувати або змінити прийняте ним рішення чи розірвати угоди, визнані антиконкурентними діями органів влади; визнання.

Антимонопольний комітет України може прийняти рішення про накладення штрафу, блокування цінних паперів усунення наслідків порушень законодавства про захист економічної конкуренції, скасування дозволу на узгоджені дії в разі вчинення заборонених дій.

У процесі виявлення порушень у вигляді недобросовісної конкуренції проведення експертизи може мати вирішальне значення. Результати експертизи можуть стати доказом вчинення порушення або, навпаки, підтвердити відсутність ознак недобросовісної конкуренції.

Порушення конкурентного законодавства шляхом застосування недобросовісної конкуренції зазвичай пов'язано з діями, до яких вдаються конкуренти, щоб отримати першість на ринку та прибрати конкурентів на своєму шляху.

Основним доказом незаконності недобросовісних дій є їх невідповідність правилам, торговельним та іншим чесним звичаям у підприємницькій діяльності. Професійні правила і торговельні звичаї у різних сферах економіки можуть бути різними. Тут немає однакових стандартів для всіх. Заходи захисту від недобросовісної конкуренції можуть діяти лише в тих сферах економічної діяльності, які прийняли правила професійної етики чи вважають чесними відповідні торговельні звичаї.

Вчинення дій, визначених як недобросовісна конкуренція, тягне за собою накладання Антимонопольним комітетом України штрафів, передбачених Законом, а також адміністративну, цивільну та кримінальну відповідальність у випадках, передбачених законодавством.

Вдосконалення процедури виявлення та припинення проявів недобросовісної конкуренції в економіці України повинно відбуватися з комплексним підходом, шляхом проведення удосконалення процедури на всіх етапах.

Правові засади захисту економічної конкуренції в Україні має передбачати, зокрема чітке врегулювання взаємодії між Антимонопольним комітетом України та іншими органами державної влади, запровадження кримінальної відповідальності за небезпечні діяння підприємців щодо інших підприємців.

Повинна бути створена система контролю за наданням і використанням державної допомоги суб'єктам господарювання.

Процеси глобалізації економічного і соціального життя привели до того, що проблема створення ефективного механізму захисту конкуренції від будь-яких обмежень вийшла сьогодні на новий міжнародний рівень.

Під час дослідження питання гармонізації національного законодавства до законодавства ЄС, варто зазначити, що доцільним було б спочатку привести у відповідність норми конкурентного законодавства у середині країни.

Гармонізація зовні країни безпосередньо передбачає приведення у відповідність норм національного конкурентного законодавства нормам

законодавства ЄС. Одним із напрямів зовнішньої гармонізації законодавства України про захист економічної конкуренції можна розглядати питання приведення у відповідність порядку оскарження рішень органів Антимонопольного комітету України.

До пропозицій, викладених у роботі, можна віднести:

- 1) пропозицію створення системи контролю за наданням і використанням державної допомоги суб'єктам господарювання;
- 2) пропозицію прийняття Конкурентного процесуального кодексу України;
- 3) пропозицію погодити норми законодавства про захист від недобросовісної конкуренції з нормами Господарського кодексу України, а також із суміжними правовими інститутами, усунути правові суперечності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-В // Відомості Верховної Ради. – 1996. – редакція від 30.09.2016.
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16. 01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради. – 2003. – редакція від 02.08.2018.
3. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV // Відомості Верховної Ради. – 2003. – редакція від 06.01.2018.
4. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 № 1798-XII // Відомості Верховної Ради. – 1991. – редакція від 28.08.2018.
5. Кримінальний Кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради. – 2001. – редакція від 10.11.2018.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 №8073-X // Відомості Верховної Ради. –1984. – редакція від 16.11.2018.
7. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20.03.1883 №995_123 // Міжнародний документ. – 1988. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_123.
8. Договір про заснування Європейської Спільноти від 25.03.1957 №994_017 // Міжнародний документ. – 1957. –[Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_017.
9. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони №984_017 // Міжнародний документ. –2014. – с. 2125.
10. Закон України «Про Антимонопольний комітет України» від 26.11.1993 №3659-XII// // Відомості Верховної Ради. – 1993. – редакція від 02.08.2018.

11. Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» від 01.07.2014 №1555-VII // Відомості Верховної Ради. – 2014. – редакція від 02.08.2018.

12. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 №2939-VI // Відомості Верховної Ради. – 2011. – редакція від 01.05.2015.

13. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07.06.1996 №236/96-ВР // Відомості Верховної Ради. – 1996. – редакція від 01.05.2015.

14. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 №2210-III // Відомості Верховної Ради. – 2001. – редакція від 07.03.2018.

15. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сплати судового збору» від 22.05.2015 №484-VII // Відомості Верховної Ради. – 2015. – редакція від 22.05.2015.

16. Закон України «Про доступ до судових рішень» від 22.12.2005 №3262-IV // Відомості Верховної Ради України. – редакція від 15.12.2017.

18. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з визнанням недійсними актів державних чи інших органів // Роз'яснення Президії Вишого Арбітражного суду України від 26.01.2000 № 02-5/35. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v5_35800-00.

19. Про деякі питання практики застосування конкурентного законодавства // Постанова Пленуму Вишого господарського суду України № 15 від 26.12.2011 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0015600-11>

20. Постанова Київського апеляційного господарського суду від 15.07.2003р. у справі №12/257 // Національний реєстр судових рішень. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/1715671>.

21. Постанова Вищого господарського суду України по справі № 11/290-07 від 03.06.2008 // Національний реєстр судових рішень.– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/1715671>.

22. Постанова Вищого господарського суду України по справі № 12/197(05-5-12/10264-A) від 12.02.2008 // Національний реєстр судових рішень. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/1413151>).

23. Витяг з оглядового листа Вищого господарського суду України від 28.11.2012 №V1731600-12 // Відомості Верховної Ради. – 2012.

24. Постанова Окружного адміністративний суду АР Крим по справі №801/10689/13-а // Національний реєстр судових рішень. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://scourt.org.ua/doc/ACKRde>

25. Правила розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції від 6.05.1994 №0090-94 // Розпорядження Антимонопольного комітету України. – 1994. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0090-94>.

26. Про Положення про порядок подання заяв до органів Антимонопольного комітету України про надання дозволу на узгоджені дії суб'єктів господарювання // Розпорядження Антимонопольного комітету України від 07.03.2002 №0238-02. – 2002.

27. Положення про порядок проведення перевірок додержання законодавства про захист економічної конкуренції // Розпорядження Антимонопольного комітету України від 13.02.2002 №0139-02. – 2002.

28. Положення про порядок подання заяв до Антимонопольного комітету України про попереднє отримання дозволу на концентрацію суб'єктів господарювання // Розпорядження Антимонопольного комітету України від 19.02.2002 №0284-02. –2002.

29. Положення про порядок надання заяв до органів Антимонопольного комітету України про надання дозволу на узгоджені дії суб'єктів

господарювання конкуренції // Розпорядження Антимонопольного комітету України від 12.02.2002 №0203802. –2002.

30. Типові вимоги до узгоджених дій суб'єктів господарювання для загального звільнення від попереднього одержання дозволу органів Антимонопольного комітету України на узгоджені дії суб'єктів господарювання // Розпорядження Антимонопольного комітету України 12.02.2002 №023902. – 2002.

31. Положення про порядок подання заяв до Антимонопольного комітету України про попереднє отримання дозволу на концентрацію суб'єктів господарювання // Розпорядження Антимонопольного комітету України від 19.02.2002 №028402. – 2002.

32. Про положення про порядок проведення перевірок додержання законодавства про захист економічної конкуренції // Розпорядження Антимонопольного комітету України від 25.12.2001 року № 182-р. –2001.

33. Про Типові вимоги до узгоджених дій суб'єктів господарювання для загального звільнення від попереднього одержання дозволу органів Антимонопольного комітету України на узгоджені дії суб'єктів господарювання // Розпорядження Антимонопольного комітету України від 12.02.2002 №02039-02. – 2002.

34. Про методику визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку // Розпорядження Антимонопольного комітету України від 05.03.2002 №0317-02. – 2002.

35. Про затвердження Порядку надання Кабінетом Міністрів України дозволу на узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 р. № 219 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 9. – Ст. 405.

36. Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України // Наказ АМК України від 23.02.01 № 32-р.

37. Методика визначення монопрольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку // Розпорядження Антимонопольного комітету України України від 05.03.02 № 49-Р. –2002.
38. Методика визначення відносин // Розпорядження Антимонопольного комітету України від 24.12.02 № 397-р. –2002.
39. Концептуальні засади удосконалення системи захисту економічної конкуренції в Україні // Антимонопольний комітет України. – [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.amc.gov.ua/amc/control/uk/publish/article>
40. Річний звіт Антимонопольного комітету за 2017 рік від 28.02.2018 // Антимонопольний комітет України. –2018.
41. Річний звіт Антимонопольного комітету за 2016 від 14.03.2017 // Антимонопольний комітет України від – 2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=133712&>
42. Від монополії до конкуренції // Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України.– 2005. № 2 (17). – С.13-18
43. Революційна еволюція // Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України.– 2002-2003. № 2-4. - С. 13-16, 12-14, 13-15.
44. О ратификации Договора о проведении согласованной анти монопольной политики: Закон Украины от 16 января 2003 г. // Официальный вестник Украины. – 2003. – № 7. – Ст. 273. 20
45. Бакалінська О. Деякі аспекти формування конкурентного законодавства і права України // Підприємництво, господарство і право. – 2005. - № 1.
46. Бакалінська О. О. Конкурентне право: навч. посібник. – К.: Київ. нац. торг.-екон.ун-т, 2010. – 388 с.
47. Бакалінська О. О. Проблеми і перспективи розвитку конкурентного законодавства України // Часопис Київського університету права. - 2013. - № 3.
48. Борисенко З. М. Основи конкурентної політики: Підручник. - К.: Таксон, 2004. - 704 с.

49. В. І. Борисова. Цивільне право : підручник : у 2-х т. Право. – 2011. – Т. 2. – 816 с. – С. 140–142.
50. Брюховецкая Н.Е. Конкуренция и соревнование в условиях инновационного развития предприятий // Вісник економічної науки України. — 2017. — № 1 (32). — С. 7–15.
51. Валитов С.С. Правовое регулирование конкуренции в Украине. — 2009. – 307 с.
52. Валітов С.С. Конкурентне право України: Навчальний посібник. – К.:Юрінком Інтер, 2006.
53. А.С. Васильєв // Хозяйственное право Украины: Учебник / Под ред. - Х.: Одиссей, 2009. - 464 с.
54. Васильців Т.Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія. — Львів. — 2012.
55. Вінник О.М. Господарське право: Навчальний посібник. – 2-ге вид., змін та доп. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2015. – 766 с.
56. Гетьманець О. П. Господарське право України: Підручник: у 2 ч. / Гетьманець О. П. — Х. : Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2014. — 368 с.
57. Гладка-Батюк В. Антимонопольні ризики обміну інформацією між компаніями: як зрозуміти коли зупинитися. – 2017.
58. Грищенко І. Формування конкурентного середовища на ринку послуг України / І. Грищенко // Вісник Київ. нац. торг.-екон. ун-ту. — 2017. — № 5. — С. 163-166.
59. Грудницький В.М. Поняття «монопольного (домінуючого) становища» суб'єкта господарювання на ринку // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2014. – № 5. – С. 271–275.
60. Грудницький В.М. Удосконалення законодавства щодо поняття та видів зловживання монопольним (домінуючим) становищем // Форум права. –

2014. – № 4. – С. 107–112. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_4_21.pdf.

61. Дерев'яно Б.В. Щодо тенденцій формування законодавства про захист від недобросовісної конкуренції // Право і суспільство. – 2014. – № 3. – С. 103–109.

62. Журик Ю. Порядок розгляду справ про порушення антимонопольного законодавства України // Підприємництво, господарство та право. — 2000. — № 7. — С. 14.

63. Журик Ю.В. - Антимонопольно-конкурентне право України. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури. – 2011.

64. Завада О. Л. Перспективи розвитку конкурентного законодавства // Доповідь на міжнародній конференції. – 1997.

65. Загнітко З. О.ТІ. Захист прав та інтересів господарюючих суб'єктів у системі права України // Вісник господарського судочинства. - 2001.- №4,- С.165.

66. Ільющенко Г.В. Господарсько-правове регулювання економічної концентрації. – 2010. – 237 с.

67. Клименко С.М., Омеляненко Т.В., Барабась Д.О. Управління конкурентоспроможністю підприємства: навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2008. — 520 с.

68. Кулішенко В.С. Недобросовісна конкуренція як зловживання правом на конкуренцію. – 2004. – С.650-555.

69. Лагутін В.Д. Вплив конкуренції на інноваційний розвиток та конкурентоспроможність економіки // Вісн. Київ. нац. Ун-ту імені Тараса Шевченка. – 2013. – Вип. 10 (151). – С. 22–26.

70. Лукач І.В. Правовий статус органів спеціальної компетенції у сфері захисту конкурентних відносин // Приватне право і підприємництво. — 2010. — Вип. 9. — С. 129 — 132. – [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ppip/2010_9/Lukach.pdf].

71. Лук'янець В.С. Правова природа Європейських співтовариств та Європейського Союзу // Матеріали III Міжнародної наукової конференції “Вікно в європейську науку”, присвяченої 140-річчю Р.Ф. Кайндля. Чернівці, 20 – 21 травня 2006 р.
72. Мельниченко О. І. Інструменти конкурентної політики // Вісник Антимонопольного комітету України. – 2003. – № 3. – С. 34.
73. Притика Д.М. Правові засади організації і діяльності органів господарської юрисдикції та шляхи їх удосконалення: Монографія. К. Видавничий Дім «Ін Юре». 2003. – С.69.
74. Рубин Ю.Б. Теория и практика предпринимательской конкуренции. — [7-е изд.]. — М.: Маркет ДС, 2010. — 608 с.
75. Руденко Т.В. Захист інтересів споживачів від проявів недобросовісної конкуренції // Формування ринкових відносин в Україні. — 2011. — № 2. — С. 62–67.
76. Николук О. М. Еволюція економічної думки щодо процесу управління конкурентоспроможністю продукції. Продуктивні сили та продовольча безпека країни : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2010. С. 239–243.
77. Николук О. М. Сутність та класифікація факторів конкурентоспроможності підприємства. Розвиток аграрного підприємництва: тенденції та перспективи : матеріали VI міжнар. наук.- практ. конф. Київ : ННЦ «ІАЕ». 2012. С. 264–268.
78. Саніахметова Н. О. Конкурентне законодавство у питаннях та відповідях // Посібник. – 2002. – 74 с.
79. Семенюк Ю. Правове регулювання обмеження монополізму // Юридичний журнал. – 2003. – № 11 (17). – С. 40-44.
80. Слободчикова Ю. В. Форми недобросовісної конкуренції і методи її регулювання // Економіка та держава. - 2010. - №2. - С. 92-94.

81. Сусь Ю.С. Недобросовісна реклама: поняття, види, відповідальність // Науковий вісник Ужгородського національного університету. — 2015. — № 32 (2). — С. 83—87.
82. Туйск И. Основание юридической ответственности за нарушение законодательства о защите экономической конкуренции // Підприємництво, господарство та право. — 2002. — № 6. — С. 15—17.
83. Ульянова Г.О. Щодо визначення недобросовісної реклами. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.apdp.in.ua/v39/44.pdf>
84. Удалов Т. Г. Конкурентне право // Навч. посіб. — К.: Школа, 2010. — 496 с.
85. Швець Г. О. Недобросовісна конкуренція в сфері інтелектуальної власності // Вісник Приазовського державного технічного університету : зб. наукових праць / ПДТУ. — Маріуполь, 2016. — Вип. 31, Т. 1. — С. 267–271. — (Серія : Економічні науки).
86. Шевченко Л. Державна підтримка підприємств і галузей: коли очікувати змін? // Дзеркало тижня. — 2014. — № 24. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://gazeta.dt.ua/promyshliennost/derzhavna-pidtrimka-pidpriyemstv-igaluzey-koli-ochikuvati-zmin-.html>.
87. Шкляр С. В. Проблема розмежування юрисдикцій господарських та адміністративних судів при розгляді антимонопольних спорів // Правові проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали міжн. науково-практ. конф. Харків, 23-24 лютого 2011 р. : у 4 т. - Х., 2011. - Т. 2. — С. 106-108.
88. Шкляр С. В. Специфіка реалізації суб'єктами господарювання права на захист своїх інтересів в органах АМК // Актуальні питання сучасних державотворчих та правотворчих процесів : матеріали науково-практ. конф. Запоріжжя. 24 лютого 2011 р. : у 3 ч. - Запоріжжя, 2011.-Ч. 1.-С. 110-112.
89. Шкляр С. В. Окремі проблемні аспекти зміни або скасування рішень Антимонопольного комітету України і визнання його дій неправомірними // Публічне та приватне право: шляхи вдосконалення законодавства і практики :

матеріали міжн. науково-практ. конференція. Харків. 25-26 березня 2011 р. : у 2 т. - Х., 2011. - Т. 2. - С. 115-117.

90. Шкляр С. В. Питання розширення повноважень антимонопольних органів // Дні науки національного університету «Києво-Могилянська академія» на факультеті правничих наук 2011-2012: тези наук, доповідей та повідомлень на круглих столах 30 листопада 2011 р., 26 та 30 січня 2012 р. - К., 2012. - С. 94-97.

91. Шкляр С. В. Розмежування повноважень антимонопольних органів, як гарантія захисту прав суб'єктів господарювання у правовідносинах з органами Антимонопольного комітету України // Сутність та значення впливу законодавства на розвиток суспільних відносин : матеріали міжн. науково-практ. конф. Одеса, 18-19 травня 2012 р. : у 2 ч. - О., 2012. - Ч. II. - С. 59-61.

92. Щербина В.С. Господарське право // Підручник. – 2013. – 640 с.

93. Ясько Ю.І. Цілі та інструменти конкурентної політики держави в умовах глобалізації // Актуальні проблеми міжнародних відносин : зб. наук. пр. – 2012. – Вип. 108. Ч. 2.

94. Ясько Ю.І. Конкурентна політика як форма державного регулювання економіки // Формування ринкових відносин в Україні : зб. наук. пр. – 2013. – Вип. 3 (142).

95. Ясько Ю.І. Формування державної конкурентної політики в Україні // Вісн. Київ. нац. торг.-екон. ун-ту. – 2013. – № 4.

96. Ясько Ю.І. Конкурентна політика в умовах посткризового відновлення економіки // Національні моделі економічних систем: формування, управління, трансформації : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – Херсон, 2014.

97. Ясько Ю.І. Координація конкурентної та інноваційної політики держави // Трансформація національних моделей економічного розвитку в умовах глобалізації : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. ; відп. ред. А.А. Мазараки. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2013.

98. Проблеми та шляхи вдосконалення відповідальності за порушення конкурентного законодавства // Держава і право: збірник наукових праць. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 24/2004, С.364-371.
99. Звіт з НДР «Методичні підходи до оцінки обміну інформацією між конкурентами в контексті дотримання законодавства про захист економічної конкуренції» (код дослідження 02-17) / Бугаєнко Н. М. – К.: ЦКД.
100. Burst J. J. Concurrence deloyale et parasitisme. Paris, 1993. P. 15.
- 101 . Consolidated version of the Treaty on European Union // Official Journal.– .1997. – P. 145–172